ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 12.5.2021
COM(2021) 400 final

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Πορεία προς έναν υγιή πλανήτη για όλους
Σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση των υδάτων, του αέρα, και του εδάφους

{SWD(2021) 140 final} - {SWD(2021) 141 final}

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ενόσω βρίσκεται σε εξέλιξη μια άνευ προηγουμένου παγκόσμια προσπάθεια για την καταπολέμηση της πανδημίας COVID-19, οι **επίμονες απειλές για την υγεία του πλανήτη μας** απαιτούν κι αυτές επείγουσα αντιμετώπιση. Η κλιματική αλλαγή, η περιβαλλοντική ρύπανση[1], η απώλεια βιοποικιλότητας και η μη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων ενέχουν πολλαπλούς κινδύνους για την υγεία του ανθρώπου, των ζώων και των οικοσυστημάτων, όπως μολυσματικές και μη μεταδοτικές ασθένειες, μικροβιακή αντοχή και λειψυδρία[2]. Προκειμένου να δημιουργηθεί ένας υγιής πλανήτης για όλους, η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία[3] καλεί την ΕΕ να παρακολουθεί, να δηλώνει, να προλαμβάνει και να αντιμετωπίζει καλύτερα τη **ρύπανση του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των καταναλωτικών προϊόντων**, μεταξύ άλλων.

Επιβάλλεται να αναληφθεί δράση επειγόντως: Η ρύπανση μπορεί να προκαλέσει καρκίνο, ισχαιμική καρδιοπάθεια, αποφρακτική πνευμονική νόσο, εγκεφαλικά επεισόδια, ψυχικές και νευρολογικές παθήσεις, διαβήτη και άλλα[4] (βλέπε σχήμα 1). Παρά την απτή πρόοδο που έχει επιτευχθεί, το 2015 η ρύπανση προκάλεσε και πάλι περίπου 9 εκατομμύρια πρόωρους θανάτους παγκοσμίως (16 % του συνόλου) —τρεις φορές περισσότερους θανάτους απ' ό,τι το AIDS, η φυματίωση και η ελονοσία μαζί και 15 φορές περισσότερους απ' ό,τι όλοι οι πόλεμοι και οι άλλες μορφές βίας[5]. Στην ΕΕ, κάθε χρόνο, η ρύπανση ευθύνεται για 1 ανά 8 θανάτους[6].

[1] Οδηγία 2010/75/ΕΕ άρθρο 3 παράγραφος 2: «ρύπανση: η άμεση ή έμμεση εισαγωγή στην ατμόσφαιρα, τα ύδατα ή το έδαφος, ως αποτέλεσμα ανθρώπινης δραστηριότητας, ουσιών, κραδασμών, θερμότητας ή θορύβου που ενδέχεται να βλάψουν την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, να υποβαθμίσουν υλικά αγαθά, να παραβλάψουν ή να εμποδίσουν την ψυχαγωγική λειτουργία καθώς και τις άλλες νόμιμες χρήσεις του περιβάλλοντος».

[2] Βλ. UNEP (2021): Making Peace with Nature (Συμφιλίωση με τη φύση).

[3] COM(2019)640.

[4] IEEP (2020): Mental health and the environment (Ψυχική υγεία και περιβάλλον).

[5] The *Lancet* Commission on pollution and health (Επιτροπή Lancet για τη ρύπανση και την υγεία) (Οκτώβριος 2017).

[6] Έκθεση αριθ. 21/2019 του ΕΕΑ: Healthy environment, healthy lives (Υγιές περιβάλλον, υγιείς ζωές).

Σχήμα 1: Οι 10 σημαντικότερες μη μεταδοτικές ασθένειες που προκαλούν θανάτους που αποδίδονται στο περιβάλλον [Πηγή: ΕΕΑ – Υγιές περιβάλλον, υγιείς ζωές, 2018, με βάση το WHO (2016)]

Οι προσπάθειες για την καταπολέμηση της ρύπανσης αποτελούν επίσης έναν αγώνα υπέρ της δικαιοσύνης και της ισότητας. Η ρύπανση έχει κατά κανόνα πιο επιβλαβείς επιπτώσεις στην υγεία των πλέον ευάλωτων ομάδων. Μεταξύ αυτών είναι τα παιδιά, τα οποία μπορούν να υποστούν σοβαρές μακροχρόνιες βλάβες κατά την ανάπτυξή τους, τα άτομα με προϋπάρχουσες παθήσεις, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα άτομα με αναπηρία και τα άτομα που ζουν υπό χειρότερες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες[7]. Παγκοσμίως, οι χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος πλήττονται περισσότερο από τις ασθένειες που συνδέονται με τη ρύπανση, καθώς εκεί σημειώνεται σχεδόν το 92 % των θανάτων λόγω ρύπανσης[8].

Η ρύπανση απειλεί επίσης τη βιοποικιλότητα και επιτείνει σημαντικά τη συνεχιζόμενη μαζική εξαφάνιση ειδών οργανισμών. Η ρύπανση είναι ένα από τις πέντε κυριότερα αίτια της απώλειας βιοποικιλότητας, μαζί με τις αλλαγές στη χρήση της γης και της θάλασσας, την υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων, την κλιματική αλλαγή και τα χωροκατακτητικά ξένα είδη. Εξαιτίας της ρύπανσης απειλείται σήμερα με εξαφάνιση το 1 από τα 8 εκατομμύρια είδη φυτών και ζώων που υπολογίζεται ότι ζουν στον πλανήτη μας, και η κατάσταση αυτή αναμένεται να επιδεινωθεί αν δεν αλλάξουμε[9]. Συνολικά, η επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) απειλείται από μια σειρά κλιμακούμενων και αλληλοενισχυόμενων περιβαλλοντικών κινδύνων.

Η οικονομική πρόοδος δεν είναι ασυμβίβαστη με τη μείωση της ρύπανσης: μεταξύ του 2000 και του 2017, το ΑΕΠ της ΕΕ αυξήθηκε κατά 32 % ενώ οι εκπομπές των κυριότερων

[7] Έκθεση αριθ. 22/2018 του ΕΕΑ: Unequal exposure and unequal impacts (Άνιση έκθεση και άνισες επιπτώσεις).
[8] UNEP/EA.4/3 (2018): Implementation plan 'Towards a Pollution-Free Planet' (Σχέδιο υλοποίησης «Για έναν πλανήτη χωρίς ρύπανση»).
[9] IPBES (2019), Summary for policymakers (Περίληψη για υπεύθυνους χάραξης πολιτικής), σελ. 17-19, B.10-B.14· Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2019), The European environment – state and outlook 2020 (Το ευρωπαϊκό περιβάλλον – κατάσταση και προοπτικές 2020).

ατμοσφαιρικών ρύπων μειώθηκαν κατά 10 % (αμμωνία, κυρίως από τη γεωργία) έως 70 % (οξείδια του θείου, κυρίως από τη βιομηχανική παραγωγή)[10]. Ωστόσο, ο **πενταπλασιασμός του συνολικού μεγέθους της παγκόσμιας οικονομίας κατά τις τελευταίες πέντε δεκαετίες έγινε με τεράστιο κόστος για το παγκόσμιο περιβάλλον**[11].

Η οικονομική τεκμηρίωση της ανάγκης για ανάληψη δράσης σχετικά με τη ρύπανση είναι σαφής και τα οφέλη για την κοινωνία υπερβαίνουν κατά πολύ το κόστος· επιπλέον, το κόστος της αδράνειας είναι πολύ υψηλότερο από το κόστος της ανάληψης δράσης. Για παράδειγμα, η ατμοσφαιρική ρύπανση συνεπάγεται κόστος περίπου 330 έως 940 δισ. EUR ετησίως στην ΕΕ για την υγεία και τις οικονομικές δραστηριότητες[12], συμπεριλαμβανομένων των χαμένων ημερών εργασίας, των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης, της μείωσης στην απόδοση των καλλιεργειών και της φθοράς των κτιρίων, ενώ το συνολικό κόστος όλων των μέτρων για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα στην ΕΕ υπολογίζεται σε 70 έως 80 δισ. EUR ετησίως[13]. Η αυξανόμενη ζήτηση για λιγότερο ρυπογόνα αγαθά και υπηρεσίες συνεπάγεται σημαντικές επιχειρηματικές ευκαιρίες και ήδη κινητοποιεί τις επιχειρήσεις της ΕΕ προς την εξεύρεση καινοτόμων λύσεων. Οι προσπάθειες ανάκαμψης μπορούν να στηρίξουν αυτή την τάση. Η ανάληψη δράσης για τη ρύπανση σήμερα αποτελεί επίσης έκφραση αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών.

Παράλληλα **χρειάζεται μια πιο ολοκληρωμένη επισκόπηση της ρύπανσης**, ώστε οι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς να μπορούν να αντιμετωπίσουν τα σχετικά ζητήματα σε βάθος χώρου και χρόνου και να εξετάσουν την αλληλεπίδρασή τους με άλλες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά, όταν λαμβάνουν αποφάσεις σχετικά με την πολιτική, τις επενδύσεις και τις προμήθειες.

Οι περισσότεροι Ευρωπαίοι υποστηρίζουν τη δράση κατά της ρύπανσης: η προστασία του περιβάλλοντος θεωρείται πολύ σημαντική και η ρύπανση δηλώνεται ως το σημαντικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα μετά την κλιματική αλλαγή[14]. Οι περισσότεροι απ' όσους απάντησαν στην ανοικτή δημόσια διαβούλευση σχετικά με το παρόν σχέδιο δράσης[15] θεωρούν ότι **οι σχετικοί κοινωνικοί φορείς δεν κάνουν αρκετά** και ότι **η ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να αναλάβουν δράση**. Η εντατικοποίηση της διεθνούς δράσης, η καλύτερη εφαρμογή της νομοθεσίας που σχετίζεται με τη ρύπανση, η προώθηση της επίσημης εκπαίδευσης και οι δράσεις προς την κατεύθυνση της αλλαγής συμπεριφορών υποδείχθηκαν ως οι πλέον αποτελεσματικοί τρόποι για την επίτευξη προόδου.

Η ρύπανση δεν σταματά στα σύνορα. Στην ΕΕ εισέρχεται ρύπανση μέσω των ωκεανών, των ποταμών, του ανέμου ή εισαγόμενων αγαθών, όμως και η ίδια η ΕΕ προκαλεί σημαντική ρύπανση σε άλλα μέρη του κόσμου εξαιτίας των τρόπων παραγωγής και κατανάλωσης που ακολουθεί, αλλά και των αποβλήτων που παράγει. Ταυτόχρονα, η ΕΕ διαθέτει ισχυρά εργαλεία για να συμβάλει στις προσπάθειες μετριασμού της ρύπανσης παγκοσμίως, μέσω των πολιτικών και των ταμείων της, μέσω της πράσινης διπλωματίας της, και μέσω της τόνωσης της καινοτομίας, με καθαρότερες μεθόδους παραγωγής και πιο βιώσιμη κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών.

---

[10] SWD(2019) 427.
[11] UNEP Report (2021): Making Peace with Nature (Συμφιλίωση με τη φύση).
[12] SWD(2013)531.
[13] IIASA (2017): Costs, benefits and economic impacts of the EU Clean Air Strategy and their implications on innovation and competitiveness (Κόστος, οφέλη και οικονομικές επιπτώσεις της στρατηγικής της ΕΕ για καθαρό αέρα και οι επιπτώσεις τους στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα).
[14] Βλ. Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 501 (Μάρτιος 2020) «Στάσεις των Ευρωπαίων πολιτών απέναντι στο περιβάλλον».
[15] Ecorys (2021): Σχέδιο δράσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση του αέρα, του νερού και του εδάφους, έκθεση περίληψης (βλ. πύλη Πείτε την άποψή σας).

Τα επιχειρήματα υπέρ της ανάληψης ηγετικής θέσης από την ΕΕ στον παγκόσμιο αγώνα κατά της ρύπανσης —επιχειρήματα που αφορούν τη δημόσια υγεία, το περιβάλλον και ηθικές και κοινωνικοοικονομικές πτυχές— είναι σήμερα ισχυρότερα από ποτέ[16]. Σήμερα επιβάλλεται να δείξουμε υψηλό επίπεδο φιλοδοξίας, να υλοποιήσουμε τις εύλογες προσδοκίες των πολιτών για προστασία της υγείας, του περιβάλλοντος και των μέσων βιοπορισμού τους — και να προστατέψουμε τον πλανήτη μας.

2. ΜΕ ΣΤΟΧΟ ΤΗ ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ ΤΟΥ ΑΕΡΑ, ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΔΑΦΟΥΣ

2.1. Η φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση

Το όραμα μηδενικής ρύπανσης για το 2050: υγιής πλανήτης για όλους

Η ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους περιορίζεται σε επίπεδα που δεν θεωρούνται πλέον επιβλαβή για την υγεία και τα φυσικά οικοσυστήματα, και εντός ορίων στα οποία μπορεί να αντεπεξέλθει ο πλανήτης μας, ώστε το περιβάλλον να παραμένει απαλλαγμένο από τοξικές ουσίες.

Η φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση[17] είναι ένας εγκάρσιος στόχος που συνεισφέρει στο **θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για βιώσιμη ανάπτυξη μέχρι το 2030**[18] και συμπληρώνει τον στόχο της κλιματικής ουδετερότητας μέχρι το 2050, σε συνέργεια με τους στόχους για καθαρή και κυκλική οικονομία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας. Αποτελεί αναπόσπαστο μέρος πολλών πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και άλλων[19], και η Επιτροπή θα συνεχίσει να συμπεριλαμβάνει τη φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση σε μελλοντικές πρωτοβουλίες πολιτικής.

Κύριος στόχος του παρόντος σχεδίου δράσης είναι να αποτελέσει **πυξίδα για τη συμπερίληψη της αποτροπής της ρύπανσης σε όλες τις σχετικές πολιτικές της ΕΕ**, τη μεγιστοποίηση των συνεργειών με αποτελεσματικό και αναλογικό τρόπο, την επιτάχυνση της υλοποίησης και τον εντοπισμό πιθανών κενών ή συμβιβασμών. Προκειμένου η ΕΕ να κατευθυνθεί προς το **όραμα του 2050** για έναν υγιή πλανήτη για όλους, το παρόν σχέδιο δράσης θέτει **βασικούς στόχους για το 2030 για την επιτάχυνση της μείωσης της ρύπανσης**.

Οι στόχοι μηδενικής ρύπανσης για το 2030[20]

Σύμφωνα με το δίκαιο της ΕΕ και τις φιλοδοξίες της Πράσινης Συμφωνίας, και σε συνέργεια με άλλες πρωτοβουλίες, έως το 2030 η ΕΕ θα πρέπει να μειώσει:

1. κατά περισσότερο από 55 % τις επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία (πρόωροι θάνατοι)·
2. κατά 30 % το ποσοστό των ανθρώπων που πλήττονται μακροχρόνια από τον θόρυβο από

[16] The Lancet Commission on pollution and health (Επιτροπή Lancet για τη ρύπανση και την υγεία) (2018).

[17] Όπως ορίζεται στο παρόν σχέδιο δράσης και στη στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων (COM(2020) 667).

[18] Βλέπε π.χ. στόχους ΣΒΑ 3, 6, 11, 12, 14, 15.

[19] Όπως η φιλοδοξία για το κλίμα με ορίζοντα το 2030, η στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, το σύμφωνο για το κλίμα, οι πρωτοβουλίες για καθαρή ενέργεια, η στρατηγική για το κύμα ανακαινίσεων, η στρατηγική για τη βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα, το σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, οι στρατηγικές για τη βιοποικιλότητα και «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη και η στρατηγική της ΕΕ για τα φάρμακα, το ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση του καρκίνου και το νέο θεματολόγιο για τους καταναλωτές, καθώς και η ανακοίνωση για την πολυμερή προσέγγιση κατά τον 21ο αιώνα και η επανεξέταση της εμπορικής πολιτικής.

[20] Για την προέλευση, τα επίπεδα αναφοράς, τις μεθοδολογίες και το υπόβαθρο των στόχων αυτών: βλέπε παράρτημα 2.

μέσα μεταφοράς·
3. κατά 25 % τα οικοσυστήματα της ΕΕ στα οποία η ατμοσφαιρική ρύπανση απειλεί τη βιοποικιλότητα·
4. κατά 50 % τις απώλειες θρεπτικών ουσιών, τη χρήση χημικών φυτοφαρμάκων και τον κίνδυνο από αυτά, τη χρήση των πλέον επικίνδυνων φυτοφαρμάκων, και την πώληση αντιμικροβιακών ουσιών για εκτρεφόμενα ζώα και στις υδατοκαλλιέργειες·
5. κατά 50 % τα πλαστικά απορρίμματα στη θάλασσα και κατά 30 % τα μικροπλαστικά που εκλύονται στο περιβάλλον·
6. σε σημαντικό βαθμό τη συνολική παραγωγή αποβλήτων και κατά 50 % τα υπολειμματικά αστικά απόβλητα.

Το παρόν σχέδιο δράσης καθορίζει επίσης **βασικές δράσεις για την περίοδο 2021–2024**, οι οποίες συμπληρώνουν τις πολλές σχετικές δράσεις άλλων πρωτοβουλιών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, συμπεριλαμβανομένης της στρατηγικής για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων.

Παρότι τα μέτρα απαγόρευσης δραστηριοτήτων για την καταπολέμηση της πανδημίας COVID-19 έχουν βελτιώσει προσωρινά την ποιότητα του αέρα και των υδάτων και έχουν μειώσει την ηχορύπανση σε πολλά μέρη, **η ΕΕ δεν επιδιώκει να πετύχει μηδενική ρύπανση, σε ενωσιακό και σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσω της επιβράδυνσης όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων**. Αντ' αυτού, η ΕΕ μπορεί να **διατηρήσει την ευημερία της ενώ παράλληλα μετασχηματίζει τους τρόπους παραγωγής και κατανάλωσης και ανακατευθύνει τις επενδύσεις προς τον στόχο της μηδενικής ρύπανσης**. Οι επενδύσεις στον καθαρό και βιώσιμο σχεδιασμό, σε επιχειρηματικά μοντέλα κυκλικής οικονομίας, σε πιο καθαρά μέσα μεταφοράς και κινητικότητας, σε τεχνολογίες χαμηλών εκπομπών, σε λύσεις που βασίζονται στη φύση, και στη βιώσιμη ψηφιοποίηση προσφέρουν ισχυρές ευκαιρίες για την εδραίωση της ηγετικής θέσης της ΕΕ στην πράσινη ανάπτυξη ενώ παράλληλα μειώνουν τις ανισότητες, δημιουργούν θέσεις εργασίας και ενισχύουν τη συλλογική ανθεκτικότητα.

Το **πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021–2027** και το **NextGenerationEU** προσφέρουν ανεπανάληπτες δημοσιονομικές δυνατότητες για τη στήριξη τέτοιου είδους επενδύσεων και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, της απώλειας βιοποικιλότητας, της εξάντλησης των πόρων και της ρύπανσης στην ΕΕ και παγκοσμίως[21].

Η ιεραρχία μηδενικής ρύπανσης

Παράλληλα με τις προσπάθειες για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας, η ΕΕ χρειάζεται μια πιο αποτελεσματική «**ιεραρχία μηδενικής ρύπανσης**» (βλ. σχήμα 2), **λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές που κατοχυρώνονται στη Συνθήκη**: κυρίως το ότι οι περιβαλλοντικές πολιτικές της ΕΕ θα πρέπει να στηρίζονται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, ότι κάθε περιβαλλοντική βλάβη θα πρέπει, κατά προτεραιότητα, να αποκαθίσταται στην πηγή της, και ότι «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Είναι καιρός να «αντιστραφεί η πυραμίδα» δράσης και να επανεξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο τα αγαθά και οι υπηρεσίες σχεδιάζονται, παράγονται, παραδίδονται, εκτελούνται και/ή χρησιμοποιούνται και απορρίπτονται. Αυτό σημαίνει ότι η ρύπανση θα πρέπει κατ' αρχάς να προλαμβάνεται στην πηγή. Εάν δεν είναι (ακόμη) δυνατόν να αποφευχθεί εντελώς εξαρχής, η ρύπανση θα πρέπει να ελαχιστοποιείται. Τέλος, εάν επέλθει ρύπανση, αυτή θα πρέπει να αποκατασταθεί — και να αποζημιωθεί κάθε σχετική βλάβη.

[21] Το παράρτημα VI του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναδεικνύει αυτές τις συνέργειες.

Σχήμα 2: Ιεραρχία μηδενικής ρύπανσης — αντιστροφή της πυραμίδας δράσης, προτεραιότητα στις προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση της ρύπανσης

2.2. Βελτίωση της υγείας και της ευημερίας μας

Η ΕΕ διαθέτει ισχυρό κανονιστικό πλαίσιο για τον περιορισμό της **ρύπανσης του ατμοσφαιρικού αέρα**. Ωστόσο, ο αριθμός των πρόωρων θανάτων και άλλων ασθενειών που οφείλονται στην ατμοσφαιρική ρύπανση παραμένει υψηλός. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο γεγονός ότι ορισμένα ενωσιακά πρότυπα για την ποιότητα του αέρα εξακολουθούν να είναι λιγότερο αυστηρά από τα πρότυπα που συνιστούσε ο WHO το 2005, και η εφαρμογή των οδηγιών για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα ήταν εν μέρει μόνον αποτελεσματική[22].

Χρειαζόμαστε καλύτερη προστασία της δημόσιας υγείας, σύμφωνα και με το ευρωπαϊκό σχέδιο για την καταπολέμηση του καρκίνου. Για τον σκοπό αυτόν, **το 2022 η Επιτροπή θα προτείνει την καλύτερη ευθυγράμμιση των ενωσιακών προτύπων για την ποιότητα του αέρα με τις επικείμενες συστάσεις του WHO** και την ενίσχυση των διατάξεων σχετικά με την παρακολούθηση, τη μοντελοποίηση και τα σχέδια για την ποιότητα του αέρα ώστε να βοηθηθούν οι τοπικές αρχές, ενώ ταυτόχρονα θα βελτιωθεί η συνολική εκτελεστότητα του κανονιστικού πλαισίου. Παράλληλα, η Επιτροπή θα θεσπίσει αυστηρότερες απαιτήσεις για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην πηγή, π.χ. από τη γεωργία, τη βιομηχανία, τις μεταφορές, τα κτίρια και την ενέργεια, μεταξύ άλλων μέσω μιας σειράς μέτρων και στρατηγικών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (όπως η βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα, το κύμα ανακαινίσεων και «Από το αγρόκτημα στο τραπέζι»).

[22] SWD(2019) 427, WHO (2006). Κατευθυντήριες γραμμές για την ποιότητα του αέρα — συνολική επικαιροποίηση για το 2005. Η επόμενη επικαιροποίηση αναμένεται το 2021· ΕΕΑ: Έκθεση σχετικά με την ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη για το 2020 (σ. 13-14).

Στη **δεύτερη έκδοση της «Προοπτικής για καθαρό αέρα»**, η Επιτροπή αναφέρει ότι τα μέτρα που εξήγγειλαν τα κράτη μέλη στα **εθνικά τους προγράμματα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης** δεν επαρκούν για την επίτευξη των επιπέδων μείωσης των εκπομπών αμμωνίας που επιβάλλουν οι στόχοι για το 2030: η αμμωνία είναι σημαντική πρόδρομος ουσία των λεπτών αιωρούμενων σωματιδίων ($PM_{2,5}$) και τα πλέον συμφέροντα μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αμμωνίας αφορούν όλα τη γεωργία, και ιδίως τις πρακτικές σίτισης των ζώων, τη διαχείριση της κοπριάς και τη χρήση λιπασμάτων[23]. Στο πλαίσιο αυτό, όπως ανακοινώθηκε με τη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο τραπέζι», η Επιτροπή, στις προσπάθειές της να οικοδομήσει ένα **βιώσιμο σύστημα τροφίμων** και μια πιο βιώσιμη κτηνοτροφία, θα διευκολύνει τη διάθεση εναλλακτικών πρώτων υλών ζωοτροφών και καινοτόμων προσθέτων ζωοτροφών στην αγορά. Η Επιτροπή εξετάζει επίσης κατά πόσον απαιτείται περαιτέρω νομοθέτηση για τον **περιορισμό των εκπομπών αμμωνίας**. Η **επανεξέταση της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές** αποσκοπεί στη μείωση των εκπομπών αμμωνίας από την εντατική εκτροφή ζώων. Επιπλέον, ενδέχεται να χρειαστούν περαιτέρω μέτρα για τη μείωση των εκπομπών αμμωνίας, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής ή με την επιβολή υποχρεωτικού χειρισμού της κοπριάς.

Όπως εξαγγέλθηκε στη στρατηγική για τη βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα, η Επιτροπή θα αντιμετωπίσει **την ατμοσφαιρική ρύπανση και την ηχορύπανση από τις μεταφορές**, μεταξύ άλλων μέσω των νέων προτύπων Euro 7 για τα οδικά οχήματα και μέσω βελτιωμένων ελέγχων εκπομπών στους τεχνικούς ελέγχους, σε συνέργεια με τα πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές CO_2. Με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία, θα εξετάσει την ανάγκη περιορισμού των εκπομπών $PM_{2,5}$ και νανοσωματιδίων από όλους τους τύπους κινητήρων καύσης και από τα φρένα σε συμβατικά και ηλεκτρικά οχήματα, καθώς και την ανάγκη μείωσης των εκπομπών ρύπων υπό ένα ευρύτερο φάσμα συνθηκών χρήσης και καθ' όλη τη διάρκεια ζωής των οχημάτων.

Σε συμφωνία με τα πορίσματα της αξιολόγησης της **οδηγίας για τον περιβαλλοντικό θόρυβο**[24], που πραγματοποιήθηκε το 2017, και της αξιολόγησης της **οδηγίας για τον θόρυβο σε εξωτερικούς χώρους**[25], που πραγματοποιήθηκε το 2020, η Επιτροπή θα επικεντρωθεί στην καλύτερη αντιμετώπιση του θορύβου στην πηγή, ιδίως μέσω διασφάλισης ορθής εφαρμογής στην πράξη και, όπου αρμόζει, με τη βελτίωση του ενωσιακού κανονιστικού πλαισίου σχετικά με τον θόρυβο από τα ελαστικά, τα οδικά οχήματα, τους σιδηροδρόμους και τα αεροσκάφη, και σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, η Επιτροπή θα δώσει συνέχεια στην αξιολόγηση της οδηγίας για τον θόρυβο σε εξωτερικούς χώρους, προκειμένου να εξεταστεί το ζήτημα του εξοπλισμού για χρήση σε εξωτερικούς χώρους. Θα επανεξετάσει την πρόοδο[26] το 2022 και θα εξετάσει κατά πόσον υπάρχει ανάγκη να τεθούν στόχοι μείωσης του θορύβου σε επίπεδο ΕΕ στην οδηγία για τον περιβαλλοντικό θόρυβο. Τα σχέδια δράσης για τον θόρυβο, που απαιτούνται από την οδηγία, θα πρέπει να ενσωματωθούν καλύτερα στα σχέδια βιώσιμης αστικής κινητικότητας και να υποστηριχθούν από την επέκταση των καθαρών δημόσιων μεταφορών και από περισσότερη ενεργητική κινητικότητα. Όλα μαζί αυτά τα μέτρα μείωσης του θορύβου μπορεί να συμβάλουν σε κάποιο βαθμό στην αποκατάσταση των βλαβών που προκαλούνται από τη χρόνια ηχορύπανση.

Όσον αφορά την **ατμοσφαιρική ρύπανση από τα κτίρια**, έχει σημειωθεί πρόοδος στη σταδιακή κατάργηση της ρυπογόνου θέρμανσης με χρήση γαιάνθρακα και πετρελαίου, ενώ η ρύπανση από την καύση βιομάζας εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ιδίως όταν χρησιμοποιούνται παρωχημένες εγκαταστάσεις χαμηλής απόδοσης. Η Επιτροπή θα προωθήσει την ενσωμάτωση της φιλοδοξίας για μηδενική ρύπανση στους στόχους για καθαρή ενέργεια και

[23] COM(2021) 3.
[24] Ανακοίνωση σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τον περιβαλλοντικό θόρυβο (COM(2017)151).
[25] COM(2020)715.
[26] Με βάση τις τάσεις μεταβολής της ηχορύπανσης, που προκύπτουν από τον θόρυβο στα κράτη μέλη.

για υψηλή ενεργειακή απόδοση, μεταξύ αυτών τις πρωτοβουλίες για το κύμα ανακαινίσεων, για το νέο ευρωπαϊκό Bauhaus και για την ανάκτηση και την επαναχρησιμοποίηση των αποβλήτων από κατασκευές, καθώς και κατά την επανεξέταση των απαιτήσεων οικολογικού σχεδιασμού και ενεργειακής επισήμανσης για τις συσκευές θέρμανσης, ιδίως και κατά προτεραιότητα τις απαιτήσεις για τη θέρμανση με στερεά καύσιμα, έως τις αρχές του 2024 το αργότερο. Η ΕΕ θα συνεχίσει επίσης να στηρίζει τη μετάβαση σε καθαρότερη ενέργεια και καθαρότερη οικιακή θέρμανση σε τρίτες χώρες, κυρίως τις γειτονικές μας.

Όσον αφορά την **ποιότητα του αέρα εσωτερικών χώρων**, οι πολιτικές της ΕΕ έχουν ασχοληθεί με διάφορους παράγοντες που την επηρεάζουν: από τον ατμοσφαιρικό αέρα έως τα δομικά υλικά και τα καταναλωτικά προϊόντα, τα συστήματα ψύξης και θέρμανσης και το κάπνισμα. Η νομοθεσία για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία έχει επίσης συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη προόδου στο θέμα αυτό, και θα συνεχίσει να συνεισφέρει και κατά το επόμενο στρατηγικό πλαίσιο για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία. Η πρωτοβουλία για το κύμα ανακαινίσεων[27] θα επιτρέψει την αντιμετώπιση του ζητήματος των υγιεινών θερμοκρασιών και επιπέδων υγρασίας στα νέα κτίρια και στα κτίρια που υφίστανται ανακαίνιση μεγάλης κλίμακας, ενώ παράλληλα θα εξεταστεί το ζήτημα της απομάκρυνσης των τοξικών ουσιών, συμπεριλαμβανομένου του αμιάντου. Ωστόσο, η ΕΕ δεν εφαρμόζει μια ολοκληρωμένη και ενοποιημένη προσέγγιση. Η νόσος COVID-19 και ο συνακόλουθος περιορισμός της δυνατότητας των ανθρώπων να κυκλοφορούν σε εξωτερικούς χώρους ανέδειξαν εκ νέου πόσο σημαντικό είναι να εξασφαλιστεί ότι ο εσωτερικός και ο εξωτερικός αέρας που αναπνέουμε είναι πάντοτε καθαρός. Καθώς βελτιώνεται η μόνωση των κτιρίων, αποκτά ακόμα μεγαλύτερη σημασία το να εξασφαλιστεί καλή ποιότητα του αέρα στους εσωτερικούς χώρους. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στα σχολικά κτίρια. Η Επιτροπή θα αναλύσει τα **κενά σε γνώσεις και πολιτικές**, σε συνέργεια με την πρωτοβουλία για το νέο ευρωπαϊκό Bauhaus και με συνεκτίμηση των αποτελεσμάτων των σχετικών έργων του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη». Σε αυτή τη βάση, η Επιτροπή θα αξιολογήσει **τις πορείες και τις επιλογές πολιτικής για τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα εσωτερικών χώρων**, εστιάζοντας σε βασικούς παράγοντες και πηγές ρύπανσης και διερευνώντας τρόπους για την αύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού και τη μείωση των κινδύνων.

Από τον Ιανουάριο του 2023, η αναθεωρημένη **οδηγία για το πόσιμο νερό** θα παρέχει υψηλότερη προστασία της ανθρώπινης υγείας χάρη σε αυστηρότερα πρότυπα ποιότητας των υδάτων και σε αντιμετώπιση των ρύπων που προκαλούν ανησυχία, όπως οι ενδοκρινικοί διαταράκτες και τα μικροπλαστικά, ώστε να έχουμε όλοι ακόμη καθαρότερο νερό από τη βρύση και να μειωθεί η ανάγκη για πλαστικές φιάλες. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει έως το 2023 κατά πόσον πρέπει να ληφθούν υπόψη νέες παράμετροι και στο πλαίσιο της εν εξελίξει επανεξέτασης της **οδηγίας για τα ύδατα κολύμβησης**[28]. Στο πλαίσιο της επικείμενης επανεξέτασης της **οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων**, θα αναλυθεί η δυνατότητα θέσπισης μόνιμης παρακολούθησης παραμέτρων υγειονομικής σημασίας στα λύματα. Αυτό θα μπορούσε να βελτιώσει την ετοιμότητα αντιμετώπισης τυχόν νέων επιδημικών απειλών[29]. Η **επανεξέταση και**, κατά περίπτωση, **ο εκσυγχρονισμός άλλων νόμων για τα ύδατα και τη θάλασσα**, ιδίως για να καταστούν καταλληλότεροι για τη μείωση των χημικών ρύπων και των μικροπλαστικών, θα συμβάλει επίσης στη διαφύλαξη της ποιότητας του νερού που πίνουμε και των θαλασσινών που καταναλώνουμε. Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Από το αγρόκτημα στο πιάτο», η Επιτροπή προσδιόρισε δράσεις που θα συμβάλουν στην επίτευξη μηδενικής ρύπανσης στα συστήματα τροφίμων, όπως οι νέες στρατηγικές **κατευθυντήριες γραμμές για την υδατοκαλλιέργεια στην ΕΕ**. Η επικαιροποίηση των καταλόγων προβληματικών ουσιών για τα επιφανειακά και τα

[27] COM(2020) 662, οδηγία 2010/31/ΕΕ, βλ. επίσης οδηγία 2010/31/ΕΕ για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων.
[28] Βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας»
[29] Σύσταση ΕΕ C(2021)1925 της Επιτροπής.

υπόγεια ύδατα θα προστατεύσει τη φύση και την ανθρώπινη υγεία από τις πιο ανησυχητικές ουσίες βάσει των πλέον πρόσφατων επιστημονικών γνώσεων. Παράλληλα, η Επιτροπή θα συνεχίσει να προωθεί τη δημιουργία **περιοχών ελέγχου εκπομπών σε όλες τις θάλασσες της ΕΕ**[30] με στόχο τη βελτίωση του εισπνεόμενου αέρα σε πλοία, σε λιμάνια και σε όλες τις παράκτιες περιοχές, καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας των θαλασσών όπου κολυμπάμε.

Για τη βελτίωση της ψυχικής και σωματικής ευεξίας, η Επιτροπή θα εξετάσει το ενδεχόμενο προώθησης της δημιουργίας **δημόσιων χώρων πρασίνου σε απορυπασμένους και φυσικά αναπλασμένους χώρους** στην επικείμενη πρότασή της για νομικά δεσμευτικούς στόχους της ΕΕ ως προς την αποκατάσταση της φύσης, στη νέα στρατηγική για το έδαφος και σε όλες τις δράσεις για πράσινους χώρους εντός των πόλεων, όπως ανακοινώθηκε στη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030. Κατά την εξέταση αυτή, θα επιδιώξει να αποκαταστήσει κατά το δυνατόν τις κοινωνικές ανισότητες ως προς την ισότιμη πρόσβαση σε πράσινες υποδομές στις πόλεις. Επιπλέον, έως το 2025 η Επιτροπή θα ολοκληρώσει μια **συνολική επανεξέταση των περισσότερων νόμων της ΕΕ για τα απόβλητα**, με σκοπό την προσαρμογή τους στις αρχές της καθαρής και κυκλικής οικονομίας, όπου η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων κλιμακώνεται, η ανακύκλωση υψηλής ποιότητας οδηγεί σε κύκλους καθαρών δευτερογενών υλικών και τα υπολειμματικά απόβλητα ελαχιστοποιούνται.

Με τη **στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων** η Επιτροπή θα προστατεύει καλύτερα την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον από επικίνδυνα χημικά προϊόντα. Συγκεκριμένα, θα προτείνει μέτρα για τη σταδιακή κατάργηση των πλέον επιβλαβών χημικών προϊόντων —όπως οι ενδοκρινικοί διαταράκτες και οι ανθεκτικές ουσίες— ιδίως στα καταναλωτικά προϊόντα, και μέτρα για την υποκατάσταση και την ελαχιστοποίηση όλων των ουσιών που προκαλούν ανησυχία στην οικονομία και την κοινωνία[31].

Θα εντατικοποιηθεί η υφιστάμενη διεθνής συνεργασία με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (WHO), τον ΟΟΣΑ, τη Σύμβαση για τη διαμεθοριακή ρύπανση της ατμόσφαιρας σε μεγάλη απόσταση και άλλους βασικούς διεθνείς οργανισμούς και πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένων τομεακών οργανισμών όπως ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ) και ο Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ΔΟΠΑ). Όσον αφορά τη ρύπανση των υδάτων και του εδάφους από φαρμακευτικές ουσίες, πέρα από τον στόχο της ΕΕ για μείωση των πωλήσεων αντιμικροβιακών φαρμάκων, η Επιτροπή θα προωθήσει επίσης τη διεθνή συνεργασία για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών κινδύνων σε άλλες χώρες όπου οι εκπομπές φαρμακευτικών ουσιών από την παρασκευή τους και από άλλες πηγές μπορεί να συμβάλουν, μεταξύ άλλων, στην εξάπλωση μικροβιακής αντοχής[32].

[30] https://www.iiasa.ac.at/web/home/research/researchPrograms/air/Shipping_emissions_reductions_main.pdf
[31] COM(2020)667.
[32] COM(2020)761· COM(2019) 128.

Εμβληματική δράση 1: Μείωση των ανισοτήτων στον τομέα της υγείας μέσω της μηδενικής ρύπανσης

Από το 2022 και μετά, η Επιτροπή θα διασφαλίσει ότι το **μητρώο ανισοτήτων όσον αφορά τον καρκίνο**, που ανακοινώθηκε πρόσφατα, και ο Δημογραφικός Άτλαντας θα τροφοδοτούνται τακτικά με δεδομένα παρακολούθησης και προοπτικών όσον αφορά τη ρύπανση και ότι, έως το 2024, θα έχει αξιολογηθεί επίσης η ανάγκη δημιουργίας ενός μητρώου ανισοτήτων που θα εντοπίζει τάσεις, αποκλίσεις και ανισότητες μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ και για άλλες νόσους που σχετίζονται με τη ρύπανση, ώστε να διευκολυνθούν οι στοχευμένες παρεμβάσεις σε ενωσιακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι άνθρωποι θα μπορούν να συγκρίνουν τον βαθμό στον οποίο η ρύπανση επηρεάζει την υγεία τους στις διάφορες περιοχές όπου ζουν, σπουδάζουν και εργάζονται.

Εμβληματική δράση 2: Στήριξη δράσεων για μηδενική αστική ρύπανση

Στο πλαίσιο του μελλοντικού Έτους Πράσινων Πόλεων[33], η Επιτροπή, σε συνέργεια με την προταθείσα[34] αποστολή του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» για κλιματικά ουδέτερες και έξυπνες πόλεις, την αναθεώρηση της δέσμης μέτρων για την αστική κινητικότητα, το Σύμφωνο των Δημάρχων και την πρωτοβουλία για το νέο ευρωπαϊκό Bauhaus, θα προσδιορίσει βασικές **ανάγκες για πράσινους χώρους εντός των πόλεων και για καινοτομία με στόχο την αποτροπή της ρύπανσης, συμπεριλαμβανομένης και της ρύπανσης εσωτερικών χώρων**. Έως το 2024, η Επιτροπή θα ανταμείψει τις πόλεις που θα αναφέρουν τη μεγαλύτερη πρόοδο κατά την περίοδο 2021–2023 όσον αφορά τη μείωση της ρύπανσης του αέρα, των υδάτων και του εδάφους. Αυτό θα βοηθήσει τους ανθρώπους να ωφεληθούν από δράσεις κατά της ρύπανσης, προσαρμοσμένες στο άμεσο περιβάλλον τους.

2.3. Ζωή εντός των ορίων του πλανήτη μας

Για να διατηρήσουμε το αποτύπωμα της ρύπανσης εντός των ορίων στα οποία μπορεί να αντεπεξέλθει ο πλανήτης μας (και άρα και η ανθρωπότητα)[35], θα πρέπει **να εφαρμόσουμε ταχύτερα και καλύτερα τα υφιστάμενα κανονιστικά πλαίσια της ΕΕ για την προστασία του αέρα, των γλυκών υδάτων, των θαλασσών και των ωκεανών**, και παράλληλα να εργαστούμε επειγόντως προς την κατεύθυνση ενός **πλαισίου για την τακτική αξιολόγηση της κατάστασης των εδαφών της ΕΕ** και την ανάληψη δράσης σε όλα τα επίπεδα για την αντιμετώπιση της ρύπανσης και της υποβάθμισης του εδάφους.

Από την άποψη της ποιότητας του αέρα, η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη, θα δώσει συνέχεια στα εθνικά προγράμματα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και στις δεσμεύσεις για τη μείωσή της, προκειμένου να διασφαλίσει την πλήρη εφαρμογή της οδηγίας για τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών (ΕΑΟΕ), έτσι ώστε έως το 2030 ο αριθμός των οικοσυστημάτων ξηράς και γλυκών υδάτων όπου **η βιοποικιλότητα απειλείται από ευτροφισμό που συνδέεται με την ατμοσφαιρική ρύπανση** να μειωθεί κατά 25 %[36].

Όσον αφορά τη ρύπανση των γλυκών υδάτων και της θάλασσας, η επίτευξη «καλής κατάστασης» στο πλαίσιο της **οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα** και της **οδηγίας-πλαισίου για**

[33] Προβλέπεται για το 2022, ανάλογα με τη διάρκεια της διαδικασίας συναπόφασης.
[34] https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/missions-horizon-europe/assessment-criteria_en.
[35] Έκθεση αριθ. 1/2020 του ΕΕΑ: Is Europe living within the limits of our planet? (Ζει η Ευρώπη εντός των ορίων του πλανήτη μας;)
[36] Οδηγία (ΕΕ) 2016/2284. Η ατμοσφαιρική ρύπανση συμβάλλει στον ευτροφισμό, καθώς περίσσεια θρεπτικού αζώτου εναποτίθεται στα εδάφη και στα ύδατα.

τη θαλάσσια στρατηγική θα φέρει την ΕΕ κοντά στην υλοποίηση της φιλοδοξίας για μηδενική ρύπανση σε όλα τα υδάτινα οικοσυστήματα.

Ωστόσο, η αξιολόγηση του 2019 κατέληξε στο συμπέρασμα ότι **η εφαρμογή της νομοθεσίας για τα γλυκά ύδατα παραμένει ανεπαρκής**[37], λόγω παραγόντων όπως η έλλειψη επενδύσεων, η περιορισμένη συμπερίληψη στόχων προστασίας των γλυκών υδάτων σε άλλους τομείς πολιτικής, η αργή εφαρμογή μέτρων και η ανάγκη για καλύτερη αντιμετώπιση της χημικής ρύπανσης. **Ως εκ τούτου, η κεντρική δράση θα αφορά την αυστηροποίηση της εφαρμογής**. Η Επιτροπή θα επιδιώξει ιδίως να διασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη προωθούν βιώσιμη και αποδοτική κατανάλωση νερού, αποθαρρύνουν τη ρύπανση των υδάτων και εφαρμόζουν κοινωνικά δίκαιες χρεώσεις ύδρευσης για όλους τους χρήστες και τους ρυπαίνοντες, συμπεριλαμβανομένων των βιομηχανικών, των γεωργικών και των οικιακών καταναλωτών, αξιοποιώντας τα έσοδα για βιώσιμες επενδύσεις με τον καλύτερο τρόπο[38]. Θα στηρίξει επίσης την καλύτερη παρακολούθηση και τη **μείωση της ρύπανσης από σημαντικές χημικές ουσίες στα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα**.

Η προταθείσα **αποστολή για υγιείς ωκεανούς, θάλασσες και παράκτια και εσωτερικά ύδατα** θα έχει ως στόχο να στηρίξει την καινοτομία και την εφαρμογή των πολιτικών και της νομοθεσίας της ΕΕ, αποβλέποντας σε υγιεινούς και καθαρούς ωκεανούς, θάλασσες, λίμνες και ποταμούς. Η Επιτροπή θα εγκρίνει επίσης ένα «σχέδιο δράσης για την εσωτερική ναυσιπλοΐα 2021-2027» (NAIADES III), που θα στηρίξει τη σταδιακή στροφή προς μεταφορές μηδενικών εκπομπών μέσω εσωτερικών πλωτών οδών[39].

Έως το 2023 η Επιτροπή **θα επανεξετάσει την οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική**, λαμβάνοντας υπόψη την πρόοδο της εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ για την αντιμετώπιση των βασικών πηγών ρύπανσης και την ανάγκη μείωσης των **πλαστικών και άλλων απορριμμάτων**, του **υποθαλάσσιου θορύβου** και των **μολυνουσών ουσιών**. Αξιοποιώντας την επιτυχία του ενωσιακού ορίου για τα απορρίμματα στις παραλίες[40], που συμφωνήθηκε πρόσφατα, η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη με στόχο τη θέσπιση ορίων για τα ανώτατα επίπεδα υποθαλάσσιου θορύβου από τις θαλάσσιες μεταφορές, τις κατασκευές, τη βυθοκόρηση και άλλες υπεράκτιες δραστηριότητες.

Η επικείμενη επανεξέταση της **οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων**[41], σε συνδυασμό με την αξιολόγηση της **οδηγίας για την ιλύ καθαρισμού λυμάτων**[42], θα συμβάλει στην αύξηση του επιπέδου φιλοδοξίας ως προς την αφαίρεση θρεπτικών ουσιών από τα λύματα, ώστε τα επεξεργασμένα ύδατα και η ιλύς να είναι έτοιμα για επαναχρησιμοποίηση και να υποστηριχθεί μια πιο κυκλική και λιγότερο ρυπογόνος γεωργία. Θα καλύψει επίσης αναδυόμενους ρύπους όπως τα μικροπλαστικά και οι μικρορύποι, συμπεριλαμβανομένων των φαρμάκων. Θα ληφθούν μέτρα για την ενεργειακή αποδοτικότητα και το ουδέτερο ισοζύγιο διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και για καλύτερη εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η επανεξέταση θα μελετήσει επίσης τη βελτίωση της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, την αποχέτευση για όλους και την πληροφόρηση. Η επανεξέταση αυτή θα στηρίξει επίσης την πρακτική εφαρμογή του μελλοντικού **ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για τη διαχείριση των θρεπτικών ουσιών**, αντιμετωπίζοντας ολιστικά μια μακροχρόνια περιβαλλοντική πρόκληση, μεγιστοποιώντας τις συνέργειες μεταξύ πολιτικών και αξιοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την πράσινη αρχιτεκτονική της νέας κοινής γεωργικής πολιτικής, ιδίως μέσω συστημάτων

[37] SWD(2019) 439 και SWD(2020) 259.
[38] Οδηγία 2000/60/ΕΚ άρθρο 9.
[39] Βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας».
[40] Λιγότερα από 20 απορρίμματα ανά 100 μέτρα ακτογραμμής — βλ. επίσης https://ec.europa.eu/jrc/en/news/eu-member-states-agree-threshold-value-keep-europe-s-beaches-clean
[41] Βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας».
[42] Βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας».

προϋποθέσεων και οικολογικών προγραμμάτων. Ομοίως, όπως ανακοινώθηκε στη στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και στη στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, **η ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους από φυτοφάρμακα** θα πρέπει να ελαττωθεί, με μείωση της συνολικής χρήσης και του κινδύνου τους κατά 50 % έως το 2030, συμπεριλαμβανομένων των πλέον επικίνδυνων από αυτά. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω αυξημένης διάδοσης πρακτικών ολοκληρωμένης φυτοπροστασίας, μέσω αναθεώρησης της οδηγίας για την ορθολογική χρήση των γεωργικών φαρμάκων, μέσω της προώθησης αγροοικολογικών πρακτικών, συμπεριλαμβανομένης της βιολογικής γεωργίας, και μέσω της αποφυγής της χρήσης χημικών φυτοφαρμάκων σε ευαίσθητες περιοχές. Εκτός από την αντιμετώπιση των κινδύνων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, αυτό θα μειώσει επίσης το κόστος της επεξεργασίας του πόσιμου νερού. Καινοτόμες τεχνικές, συμπεριλαμβανομένης της βιοτεχνολογίας, θα μπορούσαν επίσης να συνεισφέρουν στη μείωση της εξάρτησης από τα φυτοφάρμακα[43].

Εξάλλου, η προταθείσα **αποστολή στον τομέα της υγείας του εδάφους και των τροφίμων**, μαζί με την ευρωπαϊκή γεωργική σύμπραξη καινοτομίας (EIP AGRI), θα προωθήσει την ευρεία υιοθέτηση πρακτικών για τη μείωση των φυτοφαρμάκων και των θρεπτικών ουσιών μέσω καινοτομιών και ανταλλαγής γνώσεων. Θα έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι, έως το 2030, το 75 % των εδαφών θα είναι υγιή, μεταξύ άλλων χάρη σε έναν ειδικό στόχο για τη μείωση της ρύπανσης και την ενίσχυση της αποκατάστασης των εδαφών.

Στο πλαίσιο της επικείμενης **στρατηγικής της ΕΕ για το έδαφος**, η Επιτροπή θα αναπτύξει μέτρα για σημαντική εντατικοποίηση των προσπαθειών εντοπισμού, διερεύνησης, αξιολόγησης και αποκατάστασης μολυσμένων τόπων, έτσι ώστε έως το 2050 η ρύπανση του εδάφους να μη συνιστά πλέον κίνδυνο για την υγεία ή το περιβάλλον. Κάθε νέα μόλυνση του εδάφους θα πρέπει να προλαμβάνεται όσο το δυνατόν καλύτερα αλλά, εάν συμβεί παρά τα προληπτικά και άλλα μέτρα, οι κίνδυνοι θα πρέπει να αντιμετωπίζονται αμέσως. Εκτιμάται ότι 2,8 εκατομμύρια τόποι σε ολόκληρη την ΕΕ είναι ενδεχομένως μολυσμένοι, εκ των οποίων **οι 390 000 αναμένεται να χρειαστούν αποκατάσταση**. Έως το 2018 είχε δηλωθεί η αποκατάσταση 65 500 τόπων μόνο[44]. Όλα τα κράτη μέλη θα πρέπει οπωσδήποτε να διαθέτουν μητρώο με τους (δυνητικά) μολυσμένους τόπους, να εντείνουν τις προσπάθειες για την αποκατάσταση των τόπων αυτών και να καταρτίσουν σαφή κριτήρια με βάση τα οποία θα επιλέγονται οι τόποι που πρέπει να απολυμανθούν κατά προτεραιότητα. Η επικείμενη πρόταση για νομικά δεσμευτικούς **ενωσιακούς στόχους για την αποκατάσταση της φύσης** θα εξετάσει την αντιμετώπιση της αποκατάστασης υποβαθμισμένων εδαφικών οικοσυστημάτων. Η Επιτροπή θα καταρτίσει επίσης ενωσιακό κατάλογο επιτήρησης κατά προτεραιότητα για τους ρύπους του εδάφους, καθώς και υλικό καθοδήγησης, π.χ. **διαβατήριο για την ασφαλή, βιώσιμη και κυκλική χρήση χωμάτων από εκσκαφές**, με βάση τις εμπειρίες των κρατών μελών, όπου υπάρχουν. Για την καλύτερη κατανόηση του ζητήματος της διάχυτης ρύπανσης του εδάφους στην ΕΕ, η Επιτροπή θα επιδιώξει την προσθήκη μιας **ενότητας σχετικά με τη μηδενική ρύπανση** στη μελλοντική **έρευνα LUCAS για το έδαφος**[45]. Θα βελτιωθεί και θα διευκολυνθεί η διαθεσιμότητα και η πληροφόρηση σχετικά με τις επιλογές δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης για τον εντοπισμό, τη διερεύνηση και την αποκατάσταση μολυσμένων εδαφών.

Σε διεθνές επίπεδο, η ΕΕ θα στηρίξει την παγκόσμια και περιφερειακή διασυνοριακή συνεργασία στον τομέα των υδάτων[46] και θα συνεργαστεί με σημαντικούς εταίρους σε διμερές επίπεδο. Θα συνεχίσει να προωθεί τη συνεργασία μεταξύ των σχετικών **περιφερειακών**

[43] https://ec.europa.eu/food/plant/gmo/modern_biotech/new-genomic-techniques_en

[44] JRC (2018). Status of local soil contamination in Europe (Κατάσταση της τοπικής ρύπανσης του εδάφους στην Ευρώπη).

[45] Στατιστική έρευνα του πλαισίου χρήσης/κάλυψης γης.

[46] αξιοποιώντας παράλληλα τα εργαλεία περιφερειακής συνεργασίας, π.χ. μακροπεριφερειακές στρατηγικές της ΕΕ, προγράμματα Interreg κ.λπ.

φόρουμ, όπως εκείνα που αφορούν τις λεκάνες απορροής ευρωπαϊκών ποταμών (του Ρήνου, του Δούναβη κ.λπ.), και θα συνεχίσει να επιδιώκει την παγκόσμια υιοθέτηση και εφαρμογή της σύμβασης της ΟΕΕ/ΗΕ για την προστασία και τη χρήση των διασυνοριακών υδατορευμάτων και των διεθνών λιμνών. Θα συνεχίσει να ενισχύει τη **διεθνή διακυβέρνηση των ωκεανών** και να στηρίζει τις χώρες εταίρους ώστε να εξασφαλιστούν ωκεανοί καθαροί, υγιείς και υπό βιώσιμη διαχείριση[47]. Η ΕΕ θα υποστηρίξει επίσης τον **συντονισμό των περιφερειακών θαλάσσιων λεκανών** για την από κοινού μέτρηση, αξιολόγηση και αντιμετώπιση διάφορων μορφών ρύπανσης. Αρκετές περιφερειακές λεκάνες απορροής ποταμών και θαλάσσιες λεκάνες πλήττονται επίσης από **παλαιόθεν ρύπανση**, η οποία συνδέεται εν μέρει ακόμα και με τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο[48] και η οποία έχει συσσωρευτεί σε ιζήματα και συνιστά σημαντικό κίνδυνο για τα υδάτινα οικοσυστήματα αλλά και για την ανθρώπινη υγεία, μέσω των ψαριών και των οστρακοειδών. Θα εντείνει επίσης τη συνεργασία της με τρίτες χώρες για την αντιμετώπιση των θαλάσσιων απορριμμάτων. Επιπλέον, η στενότερη **συνεργασία στην περιοχή της Μεσογείου**, ιδίως μέσω της σύμβασης της Βαρκελώνης και των πρωτοκόλλων της, καθώς και της Ένωσης για τη Μεσόγειο, θα εξακολουθήσει να αποτελεί προτεραιότητα. Η ΕΕ καθοδηγεί επίσης τις εξελίξεις στον ΔΝΟ για τη ρύθμιση των **απορρίψεων στη θάλασσα από πλοία** εξοπλισμένα με συστήματα καθαρισμού καυσαερίων[49]. Θα συνεχίσει επίσης να στηρίζει την **παγκόσμια εταιρική σχέση για τα εδάφη** με σκοπό την περαιτέρω πρόληψη της ρύπανσης και την ελαχιστοποίηση των κινδύνων από την παλαιά ρύπανση του εδάφους.

Εμβληματική δράση 3: Προώθηση της μηδενικής ρύπανσης σε όλες τις περιφέρειες

Έως το 2024 και σε συνεργασία με την Επιτροπή των Περιφερειών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα παρουσιάσει έναν **πίνακα αποτελεσμάτων των οικολογικών επιδόσεων των περιφερειών της ΕΕ**[50] που θα αποσκοπεί ιδίως στη μέτρηση των προσπαθειών των περιφερειών της ΕΕ να επιτύχουν τους σχετικούς με τη ρύπανση στόχους που καθορίζονται στο παρόν σχέδιο δράσης και σε άλλες στρατηγικές. Ο πίνακας αυτός θα αποτελέσει τη βάση για την επιβράβευση των καλύτερων επιδόσεων και την επιλογή της **Πράσινης Περιφέρειας της Χρονιάς**, ενδεχομένως στο πλαίσιο των REGIOSTARS. Οι πολίτες θα μπορούν να παρακολουθούν την πρόοδο των περιφερειών, με τη μορφή ενός «αγώνα δρόμου» προς τη μηδενική ρύπανση, με νέες τουριστικές και επιχειρηματικές ευκαιρίες.

2.4. Με στόχο τη μηδενική ρύπανση από την παραγωγή και την κατανάλωση

Για την καθοδήγηση της ΕΕ προς την κατεύθυνση της μηδενικής ρύπανσης χρειάζονται, σε στενή συνέργεια με το σχέδιο δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία, πιο βιώσιμα βιομηχανικά συστήματα[51], πιο καθαρές τεχνολογίες, λιγότερο ρυπογόνα επιχειρηματικά μοντέλα και καταναλωτικές συνήθειες, ταχύτερη εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», και γενικότερη εφαρμογή της διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού.

Η **οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές (ΟΒΕ)**[52] είναι **η κυριότερη πράξη της ΕΕ που ρυθμίζει τις εκπομπές ρύπων της ατμόσφαιρας, των υδάτων και του εδάφους** από περισσότερες από 52 000 από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές εγκαταστάσεις της ΕΕ. Η ΟΒΕ

[47] JOIN(2016) 49.

[48] Μια εν εξελίξει μελέτη σχετικά με τα μη εκραγέντα πυρομαχικά στη θάλασσα μπορεί να δώσει περισσότερες σχετικές πληροφορίες και να αποτελέσει βάση για πιθανή περαιτέρω δράση της ΕΕ προς υποστήριξη των εμπλεκόμενων κρατών μελών.

[49] Τα συστήματα αυτά, τα οποία ονομάζονται επίσης πλυντρίδες, χρησιμοποιούνται για τη μείωση των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων, αλλά οι απορρίψεις τους μπορούν να βλάψουν το θαλάσσιο περιβάλλον.

[50] Με αξιοποίηση υφιστάμενων πλατφορμών, όπως π.χ. η έρευνα του 2020 για την ποιότητα ζωής στις ευρωπαϊκές πόλεις ή το κέντρο γνώσεων για τις εδαφικές πολιτικές.

[51] Σε συνέργεια με τη νέα βιομηχανική στρατηγική για την Ευρώπη.

[52] Οδηγία 2010/75/ΕΕ.

εξαρτά τη χορήγηση αδειών για βιομηχανικές εγκαταστάσεις από τη συμμόρφωση με βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές (ΒΔΤ). Αυτό έχει οδηγήσει στη σταδιακή μείωση των εκπομπών από τις βιομηχανίες αυτές και συνέβαλε στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού. Για παράδειγμα, οι μεγάλες μονάδες καύσης εκπέμπουν πλέον επτά φορές λιγότερους ατμοσφαιρικούς ρύπους απ' ό,τι πριν από 20 χρόνια. Ωστόσο, οι ατμοσφαιρικές εκπομπές από εγκαταστάσεις ΟΒΕ εξακολουθούν να ευθύνονται για βλάβες ύψους σχεδόν 100 δισ. EUR ετησίως[53]. Αυτό σημαίνει ότι χρειάζονται συνεχείς προσπάθειες για τη μείωση των εναπομενουσών εκπομπών, μεταξύ άλλων στα ύδατα και το έδαφος, καθώς και για να εξασφαλιστεί ότι οι φορείς εκμετάλλευσης των μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων και των ιδιαίτερα επικίνδυνων εγκαταστάσεων **αποκαθιστούν τη μόλυνση** από τις βιομηχανικές τους δραστηριότητες ή σε περίπτωση μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων.

Μετά την πρόσφατη αξιολόγηση της οδηγίας ΟΒΕ[54], **η Επιτροπή θα αναθεωρήσει τους ενωσιακούς κανόνες για τις βιομηχανικές εκπομπές**[55], αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι ορισμένες νέες τεχνολογίες ή παραγωγικές διεργασίες πολλές φορές θα επιτρέπουν τη μείωση των εκπομπών τόσο ρύπων όσο και αερίων του θερμοκηπίου, μεταξύ άλλων και σε τομείς που δεν καλύπτονται σήμερα. Η αναθεώρηση θα έχει ως στόχο την επιτάχυνση της υιοθέτησης καινοτόμων λύσεων μηδενικής ρύπανσης, τη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού και σε άλλους ιδιαίτερα ρυπογόνους τομείς, τη βελτίωση της πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες, της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, και τη διευκόλυνση της σύγκρισης των επιδόσεων των κρατών μελών όσον αφορά την αντιμετώπιση των βιομηχανικών εκπομπών. Ένα νέο Παρατηρητήριο Καινοτομίας στο πλαίσιο της ΟΒΕ θα διαδραματίσει βασικό ρόλο στην παρακολούθηση των καινοτομιών και στην ταχύτερη ανακάλυψη νέων τεχνικών. Η ψηφιοποίηση, η επεξεργασία δεδομένων και οι νέες καινοτόμες προσεγγίσεις όπως η τηλεπισκόπηση, η τεχνητή νοημοσύνη και η μηχανομάθηση μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επιτάχυνση και τον μετασχηματισμό του τρόπου με τον οποίο οι ρυθμιστικές αρχές και η βιομηχανία αντιμετωπίζουν τις βιομηχανικές εκπομπές. Επιπλέον, για την επίτευξη σχεδόν μηδενικής υγειονομικής ταφής και απόρριψης σε ύδατα έως το 2050, η σύμπραξη Processes4Planet του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», η «Σύμπραξη για μια βιοκυκλική Ευρώπη» και η «Σύμπραξη καθαρού χάλυβα» θα διερευνήσουν τρόπους για την **προώθηση επαναστατικών τεχνολογιών και πιο συστημικών λύσεων**, όπως η βιομηχανική συμβίωση και οι κυκλικές αλυσίδες εφοδιασμού, μέσω των οποίων απόβλητα ή υποπροϊόντα μιας βιομηχανίας ή μιας μικρομεσαίας επιχείρησης καθίστανται πρώτη ύλη για κάποια άλλη. Ο χάρτης πορείας για τη βιομηχανική τεχνολογία σχετικά με τις κυκλικές βιομηχανίες στο πλαίσιο του «νέου ΕΧΕ» θα προσφέρει στοιχεία και θα προτείνει επενδυτικές προτεραιότητες[56].

Η υιοθέτηση της φιλοδοξίας για μηδενική ρύπανση **στην παραγωγή και την κατανάλωση** σημαίνει επίσης ότι οι χημικές ουσίες, τα υλικά και τα προϊόντα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ασφαλή και βιώσιμα εκ σχεδιασμού και καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους[57], ώστε να επιτυγχάνονται μη τοξικοί κύκλοι υλικών. Η Επιτροπή έχει ήδη εγκρίνει το νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία και τη στρατηγική για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων, και έχει ανακοινώσει διάφορες άλλες πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων ρύπανσης. Η **πρωτοβουλία για την πολιτική βιώσιμων προϊόντων** θα έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι τα προϊόντα που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ καθίστανται

[53] SWD(2020) 181.
[54] Wood (2021): Wider environmental impacts of industry decarbonisation (Ευρύτερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις της απαλλαγής από τις ανθρακούχες εκπομπές), τελική έκθεση μελέτης.
[55] Οδηγία 2010/75/ΕΕ και κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 166/2006.
[56] COM(2020) 628.
[57] Ενημέρωση ΕΕΑ (2021): «Safe and sustainable by design; Mapping study for the development of sustainable-by-design criteria» (Ασφαλή και βιώσιμα εκ σχεδιασμού: Μελέτη χαρτογράφησης για την ανάπτυξη κριτηρίων βιωσιμότητας βάσει σχεδιασμού) (21 Απριλίου 2021) — https://op.europa.eu/s/o9e2

ολοένα και πιο βιώσιμα και με επιβεβαιωμένα κυκλική πορεία, έτσι ώστε τόσο η παραγωγή όσο και η κατανάλωση να καθίστανται φιλικότερες προς το περιβάλλον και να ελαχιστοποιούνται τα απόβλητα και η ρύπανση. Οι μέθοδοι **περιβαλλοντικού αποτυπώματος προϊόντος** (PEF) και **περιβαλλοντικού αποτυπώματος οργανισμού** (OEF)[58] υποστηρίζουν τη διαφανή, αξιόπιστη, συστηματική και ολοκληρωμένη σύγκριση προϊόντων και οργανισμών στην αγορά της ΕΕ. Εκτός από τις πολυάριθμες δράσεις με στόχο την αντιμετώπιση των διαπιστωμένων περιβαλλοντικών προκλήσεων που παρουσιάζουν τα φάρμακα, μέσω της υλοποίησης της φαρμακευτικής στρατηγικής και της στρατηγικής προσέγγισης της ΕΕ σχετικά με τα φάρμακα στο περιβάλλον[59], προβλέπονται επίσης ειδικά μέτρα για την καταπολέμηση της ρύπανσης από μικροπλαστικά[60], **των έμμονων οργανικών ρύπων (POP)**[61] στα απόβλητα και των έμμονων επιβλαβών ουσιών στα προϊόντα, όπως οι **υπερφθοροαλκυλιωμένες και πολυφθοροαλκυλιωμένες ουσίες (PFAS)** σε όλες τις επουσιώδεις χρήσεις[62]. Η Επιτροπή θα καλέσει επίσης τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς εκμετάλλευσης να αναλάβουν «**δεσμεύσεις μηδενικής ρύπανσης**»[63] ώστε να ενθαρρύνουν τους καταναλωτές να επιλέγουν λιγότερο ρυπογόνα προϊόντα και υπηρεσίες, όπως π.χ. εκείνα που φέρουν το οικολογικό σήμα της ΕΕ. Οι δεσμεύσεις αυτές θα αφορούν τα παραδοσιακά καταστήματα και τις διαδικτυακές αγορές και θα βασίζονται σε επαληθεύσιμους και διαφανείς ισχυρισμούς, στους οποίους θα συμβάλει επίσης η μελλοντική πρωτοβουλία για τις οικολογικούς ισχυρισμούς.

Η ορθή τιμολόγηση της ρύπανσης και η θέσπιση κινήτρων για εναλλακτικές λύσεις, όπως απαιτείται από την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει», αποτελούν βασικό κίνητρο για την προώθηση πιο καθαρών τρόπων παραγωγής και κατανάλωσης[64]. Σήμερα, παρά τις πολυάριθμες εκκλήσεις, η ρύπανση εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται κυρίως μέσω κανονιστικών ρυθμίσεων και το εξωτερικό κόστος της δεν έχει ενσωματωθεί πλήρως. Υπάρχει περιθώριο για περαιτέρω προώθηση της χρήσης τιμολογιακών μέσων[65]. Για να στηρίξει αυτή τη διαδικασία, η Επιτροπή θα εκδώσει συστάσεις σχετικά με τον τρόπο περαιτέρω **προώθησης σχετικών μέσων και κινήτρων προκειμένου να εφαρμοστεί καλύτερα η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» και να ολοκληρωθεί η κατάργηση της «δωρεάν ρύπανσης»**, σε συνέχεια της αναμενόμενης έκθεσης του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου. Εν τω μεταξύ, θα εξετάσει τον τρόπο με τον οποίο η αναθεώρηση της **οδηγίας για τη φορολόγηση της ενέργειας** μπορεί να βοηθήσει ώστε οι χρήστες να ενθαρρύνονται να επιλέγουν λιγότερο ρυπογόνες πηγές ενέργειας.

Παράλληλα με τις παγκόσμιες προσπάθειες στο πλαίσιο της σύμβασης της Μιναμάτα, το 2022 η Επιτροπή θα αναθεωρήσει τον **κανονισμό για τον υδράργυρο**[66] προκειμένου να καταργήσει σταδιακά τη χρήση οδοντιατρικών αμαλγαμάτων και να απαγορεύσει την παραγωγή και εμπορία ορισμένων προϊόντων με προσθήκη υδραργύρου, όπως π.χ. ορισμένων τύπων λαμπτήρων. Αυτό θα γίνει σε συνέργεια με τα σχετικά μέσα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της **οδηγίας για τον περιορισμό των επικίνδυνων ουσιών**[67].

---

[58] https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/
[59] COM(2020) 761, COM(2019) 128.
[60] Βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας».
[61] Βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε την άποψή σας».
[62] COM(2020) 667.
[63] Οι δεσμεύσεις αυτές θα είναι συμπληρωματικές της πρωτοβουλίας δέσμευσης για την πράσινη κατανάλωση και των δεσμεύσεων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού συμφώνου για το κλίμα, ενώ θα επιδιωχθούν συνέργειες και με τα δύο.
[64] Άρθρο 191 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
[65] Το 2019, το μερίδιο των περιβαλλοντικών φόρων στα συνολικά έσοδα στην ΕΕ-27 ήταν χαμηλότερο από 6 %, ποσοστό χαμηλότερο από 2,5 % του ΑΕΠ. Το 78 % των περιβαλλοντικών φόρων προκύπτει από φορολόγηση της ενέργειας, το 19 % από φόρους μεταφορών και μόνο το 3 % από τη ρύπανση και τη χρήση πόρων. Οι αριθμοί αυτοί έχουν παραμείνει σε μεγάλο βαθμό σταθεροί κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες.
[66] Κανονισμός (ΕΕ) 2017/852.
[67] Οδηγία 2011/65/ΕΕ.

Η **οδηγία Seveso III**[68] αποσκοπεί στον περιορισμό του κινδύνου μεγάλων ατυχημάτων στα οποία εμπλέκονται επικίνδυνες ουσίες και, ως εκ τούτου, έχει **κεντρικό ρόλο στην καθοδήγηση της έντονα βιομηχανοποιημένης ΕΕ στην πορεία προς μηδενική ρύπανση από βιομηχανικά ατυχήματα**. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 10 ετών, σε περίπου 12 000 επικίνδυνες μονάδες εντός της ΕΕ σημειώνονται λιγότερα από 30 μεγάλα ατυχήματα ετησίως, με όλο και πιο περιορισμένες επιπτώσεις. Η Επιτροπή θα ενισχύει ακόμα περισσότερο τη στήριξή της προς τα μέλη, π.χ. όσον αφορά την αξιολόγηση των κινδύνων των μονάδων και των συνεπειών των ατυχημάτων. Αυτό θα λειτουργεί επίσης συμπληρωματικά προς τον μηχανισμό πολιτικής προστασίας της Ένωσης[69].

Σε **διεθνές επίπεδο**, η ΕΕ θα συνεχίσει να στηρίζει τις εργασίες πάνω στις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές (ΒΔΤ) στο πλαίσιο πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών, όπως οι **συμβάσεις της Στοκχόλμης και της Μιναμάτα**, καθώς και μέσω του **σχεδίου ΒΔΤ του ΟΟΣΑ**. Θα συνεισφέρει επίσης ενεργά στην επανεξέταση του **πρωτοκόλλου του Κιέβου περί των μητρώων έκλυσης και μεταφοράς ρύπων** (PRTR) για τη συγκέντρωση γνώσεων σχετικά με τα επίπεδα και τις τάσεις μεταβολής των βιομηχανικών εκπομπών. **Για την περαιτέρω μείωση του εξωτερικού αποτυπώματος ρύπανσης της ΕΕ**, η Επιτροπή θα προτείνει μια φιλόδοξη επανεξέταση του **κανονισμού για τις μεταφορές αποβλήτων** με σκοπό την καλύτερη παρακολούθηση των εξαγωγών αποβλήτων, τη διασφάλιση της βιώσιμης επεξεργασίας τους και **τον περιορισμό των εξαγωγών αποβλήτων που έχουν επιβλαβείς επιπτώσεις στο περιβάλλον και την υγεία** σε τρίτες χώρες. Για παράδειγμα, τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, τα οποία είναι επικίνδυνα απόβλητα και δεν μπορούν να εξαχθούν σε χώρες εκτός ΟΟΣΑ, συχνά χαρακτηρίζονται μεταχειρισμένα και εξάγονται παράνομα[70]. Αυτό συνιστά απειλή σοβαρής ρύπανσης λόγω κακής διαχείρισης των οχημάτων αυτών[71]. Η ΕΕ θα συνεργαστεί επίσης περαιτέρω με ορισμένες σημαντικές χώρες για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης αποβλήτων και τη διευκόλυνση της ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας.

Εμβληματική δράση 4: Διευκόλυνση των επιλογών μηδενικής ρύπανσης

Από το 2022 και μετά, η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τους φορείς εκμετάλλευσης του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα να αναλάβουν «δεσμεύσεις μηδενικής ρύπανσης» για **την προώθηση των καλύτερων διαθέσιμων επιλογών «σχεδόν μηδενικών αποβλήτων» και, εν γένει, προϊόντων και υπηρεσιών που έχουν αποδειχθεί λιγότερο ρυπογόνα καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους**, με έμφαση στα προϊόντα και τις υπηρεσίες που φέρουν το **οικολογικό σήμα της ΕΕ**, συμπεριλαμβανομένων των τουριστικών καταλυμάτων και των λιγότερο τοξικών χημικών προϊόντων και υλικών[72]. Οι πολίτες θα έχουν έτσι μεγαλύτερη ποικιλία επιλογών και καλύτερη πληροφόρηση για τις πιο καθαρές λύσεις.

[68] Οδηγία 2012/18/ΕΕ.

[69] Απόφαση (ΕΕ) 2013/1313. «Overview of natural and man-made disaster risks the European Union may face» (Επισκόπηση κινδύνων φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών που ενδέχεται να αντιμετωπίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση), SWD(2020) 330. Οι υπηρεσίες αντιμετώπισης καταστάσεων έκτακτης ανάγκης στο πλαίσιο του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης συνεργάζονται για την πρόληψη, την αντιμετώπιση και την αποκατάσταση της ρύπανσης από βιομηχανικά και θαλάσσια ατυχήματα και άλλες φυσικές ή ανθρωπογενείς καταστροφές.

[70] Η ΕΕ είναι ο μεγαλύτερος εξαγωγέας μεταχειρισμένων οχημάτων παγκοσμίως, ιδίως προς τη Δυτική Αφρική και την Ανατολική Ευρώπη, τον Καύκασο και την Κεντρική Ασία. Βλ. https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/new-un-report-details-environmental-impacts-export-used-vehicles

[71] Π.χ. μη ασφαλής χειρισμός ορυκτελαίων και μπαταριών μολύβδου-οξέος και ανεξέλεγκτη καύση πλαστικών μερών και ελαστικών.

[72] Σε συνέργεια, όπου αρμόζει, με το ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα και άλλες σχετικές πρωτοβουλίες.

3. ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΜΗΔΕΝΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ

3.1. Αυστηρότερη εφαρμογή και επιβολή

Σύμφωνα με τη **δεύτερη επισκόπηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας**[73], τα υφιστάμενα κενά στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ κοστίζουν συνολικά στην κοινωνία περίπου 55 δισ. EUR ετησίως, με το 69 % του κόστους αυτού να οφείλεται στην ανεπαρκή εφαρμογή της νομοθεσίας για τον αέρα, τον θόρυβο, τα ύδατα και τις βιομηχανικές εκπομπές/ατυχήματα[74].

Οι προσπάθειες εφαρμογής και **επιβολής** της Επιτροπής θα επικεντρώνονται όλο και περισσότερο στο να διασφαλίσουν ότι υπάρχει αποτελεσματική συμμόρφωση με όλους τους ενωσιακούς νόμους για την αποτροπή της ρύπανσης και ότι οι νόμοι αυτοί επιτυγχάνουν τα επιδιωκόμενα οφέλη για το περιβάλλον και την υγεία. Αυτό περιλαμβάνει τη συνεργασία με τα κράτη μέλη στα αρχικά στάδια της διαδικασίας, ώστε να εξασφαλίζεται άμεση και ορθή μεταφορά στο εθνικό δίκαιο, και την προώθηση όλων των διαθέσιμων εργαλείων.

Προκειμένου να **βελτιωθεί η συμμόρφωση όλων των αρμόδιων εθνικών αρχών** με τη νομοθεσία της ΕΕ για την αποτροπή της ρύπανσης, η Επιτροπή:

- θα προωθήσει την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών και των **ευρωπαϊκών δικτύων περιβαλλοντικών υπηρεσιών, επιθεωρητών, ελεγκτών, αστυνομίας, εισαγγελέων και δικαστών** στο πλαίσιο του **φόρουμ περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης**[75], με σκοπό την ανάπτυξη νέων κοινών δράσεων σε ολόκληρη την αλυσίδα συμμόρφωσης·
- θα φέρει σε επαφή περιβαλλοντικές και άλλες αρχές επιβολής του νόμου (π.χ. αρχές αρμόδιες για τις μεταφορές, την ενέργεια, τη γεωργία, την αλιεία, τη θαλάσσια επιτήρηση ή την προστασία των καταναλωτών της ΕΕ) για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τον **σχεδιασμό διατομεακών δράσεων συμμόρφωσης με στόχο τη μηδενική ανοχή στη ρύπανση σε εθνικό και διασυνοριακό επίπεδο**·
- θα βελτιώσει το οριζόντιο νομικό πλαίσιο με την ενίσχυση της **οδηγίας για το περιβαλλοντικό έγκλημα**[76].
- θα αξιολογήσει, έως το 2023, την **καταλληλότητα της οδηγίας για την περιβαλλοντική ευθύνη (ΟΠΕ)**[77], συμπεριλαμβανομένων των πτυχών της που σχετίζονται με τη ρύπανση, και θα την αναθεωρήσει εάν χρειαστεί·
- θα εξετάσει το ενδεχόμενο ανάπτυξης **τυποποιημένων διατάξεων σχετικά με τη διασφάλιση της συμμόρφωσης** για νέες νομοθετικές προτάσεις και θα παρακολουθεί την αναλογική και αποτρεπτική εφαρμογή των ισχυουσών ποινικών ρητρών·
- θα ενθαρρύνει την εφαρμογή, σε όλα τα κράτη μέλη, των υφιστάμενων **επιθεωρήσεων και άλλων ελέγχων συμμόρφωσης και των ποινικών ρητρών** και θα αξιολογεί τις δυνατότητες βελτίωσής τους, κατά περίπτωση·
- θα προωθήσει τη χρήση **τεχνολογιών αιχμής** για την ενίσχυση των εθνικών ικανοτήτων παρακολούθησης και επαλήθευσης της συμμόρφωσης.

Η κοινωνία των πολιτών διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως φορέας ελέγχου της συμμόρφωσης. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει και, όπου απαιτείται, θα ενισχύσει τις διατάξεις

[73] COM(2019) 149.
[74] COWI/EUNOMIA (2019): The costs of not implementing EU environmental law (Το κόστος της ελλιπούς εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ), τελική έκθεση μελέτης.
[75] COM(2018) 10.
[76] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12779-Improving-environmental-protection-through-criminal-law
[77] Οδηγία 2004/35/ΕΚ.

σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, σύμφωνα με την **ανακοίνωσή της σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα**[78]. Επίσης, οι μάρτυρες δημοσίου συμφέροντος προστατεύονται όταν καταγγέλλουν παραβάσεις του δικαίου της ΕΕ σχετικά με τη ρύπανση[79].

Η Επιτροπή θα δώσει επίσης προσοχή στα εθνικά συστήματα, ώστε να μπορούν οι δικαστές να διασφαλίζουν **το δικαίωμα των ιδιωτών και των ΜΚΟ σε πραγματική προσφυγή** βάσει του δικαίου της ΕΕ, σύμφωνα με τον αναθεωρημένο κανονισμό του Aarhus[80].

Εμβληματική δράση 5: Επιβολή μηδενικής ρύπανσης από κοινού

Από το 2022, η Επιτροπή θα φέρει σε επαφή περιβαλλοντικές και άλλες αρχές επιβολής του νόμου (π.χ. αρχές αρμόδιες για την ενωσιακή νομοθεσία για τις μεταφορές, την ενέργεια, τη γεωργία ή την προστασία των καταναλωτών) προκειμένου να ξεκινήσει η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να σχεδιάσουν **διατομεακές δράσεις συμμόρφωσης με στόχο τη μηδενική ανοχή στη ρύπανση** σε εθνικό και διασυνοριακό επίπεδο. Οι πολίτες θα ωφεληθούν τελικά από τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα, των υδάτων και του εδάφους και από τη μείωση του θορύβου, χάρη στην καλύτερη επιβολή της νομοθεσίας που σχετίζεται με τη ρύπανση.

3.2. Προώθηση των αλλαγών σε ολόκληρη την κοινωνία για μηδενική ρύπανση

Η φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση απαιτεί **συλλογική δράση και συλλογική αλλαγή**, καθώς η ρύπανση προκαλείται από διάφορες δραστηριότητες στους περισσότερους οικονομικούς τομείς, ρυθμίζεται από διεθνείς, ενωσιακές, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και, τελικά, επηρεάζει όλους τους ανθρώπους και το περιβάλλον σε ολόκληρο τον κόσμο. **Όλοι μπορούν να παίξουν τον ρόλο τους.**

Για **τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις**, η φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση συνιστά σημαντική ευκαιρία για καινοτομία με επενδύσεις σε καθαρές τεχνολογίες, προϊόντα και υπηρεσίες. Οι **ιδιωτικές επενδύσεις** αποτελούν σημαντικό παράγοντα. Το 2019 εκδόθηκαν 51 % περισσότερα πράσινα ομόλογα παγκοσμίως σε σύγκριση με το 2018 (συνολικού ύψους 257,7 δισ. USD), κυρίως λόγω της αυξημένης υιοθέτησής τους εντός της ΕΕ[81]. Η εφαρμογή των περιβαλλοντικών κριτηρίων (προστασία των υδάτων, πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης, κυκλική οικονομία και βιοποικιλότητα) στο πλαίσιο του **κανονισμού για τη βιώσιμη ταξινόμηση**[82] θα αποτελέσει σημαντική ευκαιρία για τη στήριξη αυτής της ενθαρρυντικής τάσης. Για να βοηθήσει τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις να μετρούν τις οικονομικές επιδόσεις των επιχειρηματικών μοντέλων και έργων τους, λαμβάνοντας υπόψη την πραγματική αξία της φύσης, η Επιτροπή θα συνεχίσει να στηρίζει **τυποποιημένες πρακτικές λογιστικής απεικόνισης του φυσικού κεφαλαίου** και αυστηρότερη υποβολή περιβαλλοντικών εκθέσεων, όπως στην πρόταση οδηγίας για την **υποβολή εκθέσεων εταιρικής βιωσιμότητας**[83] και, κατά περίπτωση, να προωθεί την αποτροπή της ρύπανσης στο πλαίσιο του ελέγχου βιωσιμότητας μεγάλων έργων που υποστηρίζονται από το InvestEU. Αυτό αναμένεται να συμβάλει ώστε οι πτυχές που σχετίζονται με τον αέρα, το νερό και το έδαφος να αντικατοπτρίζονται επαρκώς

[78] COM(2020) 643.
[79] Οδηγία (ΕΕ) 2019/1937.
[80] COM(2020) 642.
[81] Η χρήση των εσόδων μέχρι σήμερα εξυπηρετεί κυρίως την ενέργεια, τα κτίρια και τις μεταφορές (άνω του 80 %)· το μερίδιο των υδάτων είναι 9 %, με τα απόβλητα και τη χρήση γης να ανέρχονται συνολικά στο 6 %. Πηγή: DG ENV, εσωτερική ανάλυση που επικαιροποιήθηκε τελευταία τον Ιούλιο του 2020, με βάση την πρωτοβουλία κλιματικών ομολόγων: Περίληψη της αγοράς πράσινων ομολόγων για το 2019.
[82] Κανονισμός (ΕΕ) 2020/852.
[83] COM(2021) 189.

στην ανάπτυξη τυποποιημένων πρακτικών στις επιχειρήσεις, τα έργα, τα προϊόντα και τις δημόσιες αρχές και να προωθούνται στο πλαίσιο συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα[84].

Η ΕΕ θα συνεχίσει να προωθεί σε διεθνές επίπεδο ένα θεματολόγιο πράσινης χρηματοδότησης για την κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων για περιβαλλοντικά βιώσιμες επενδύσεις που στηρίζουν τους στόχους μηδενικής ρύπανσης, μεταξύ άλλων μέσω της **Διεθνούς Πλατφόρμας για τη Βιώσιμη Χρηματοδότηση**. Θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη, την **Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και άλλους σχετικούς διεθνείς χρηματοδοτικούς οργανισμούς** για την κινητοποίηση μέσων όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη + με στόχο την περαιτέρω ανάπτυξη και αύξηση των επενδύσεων για την αποτροπή της ρύπανσης[85]. Από το 2022 και μετά, η Επιτροπή θα διασφαλίσει ότι, κατά την **επιβράβευση των επιχειρηματιών** (π.χ. μέσω των ευρωπαϊκών επιχειρηματικών βραβείων για το περιβάλλον), θα αναγνωρίζονται και θα δημοσιοποιούνται κατάλληλα οι προσπάθειές τους για την επίτευξη μηδενικής ρύπανσης. Αυτό θα βοηθήσει αυτές τις πρωτοπόρες εταιρείες να εδραιώσουν τη θέση τους στην αγορά, αναδεικνύοντας παράλληλα στους μελλοντικούς πελάτες τους τις επιδόσεις τους όσον αφορά τη ρύπανση.

Θα χρειαστεί επίσης **δημόσια χρηματοδότηση**, μαζί με ιδιωτικές επενδύσεις, δεδομένου ότι η επίτευξη των συμφωνημένων περιβαλλοντικών στόχων θα απαιτήσει επενδύσεις επιπλέον 100-150 δισ. EUR ετησίως έως το 2030 σε ολόκληρη την ΕΕ, εκ των οποίων ένα σημαντικό μερίδιο θα αφορά επενδύσεις για την αποτροπή και τον έλεγχο της ρύπανσης[86]. Η επικείμενη επανεξέταση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης θα περιλαμβάνει αναφορά στις πράσινες δημόσιες επενδύσεις σε σχέση με την ποιότητα των δημόσιων οικονομικών. Το **πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021–2027 και το NextGenerationEU** θα προσφέρουν επίσης χρηματοδοτική στήριξη για τη μείωση και τον έλεγχο της ρύπανσης μέσω της πολιτικής συνοχής, των εθνικών σχεδίων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και άλλων σχετικών εθνικών στρατηγικών, όπως τα εθνικά στρατηγικά σχέδια στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής, τα οποία μπορούν να ενθαρρύνουν την εφαρμογή ωφέλιμων γεωργικών πρακτικών. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη για την περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση των **εθνικών συμβουλευτικών υπηρεσιών για τους γεωργούς** με σκοπό την ανάπτυξη ικανοτήτων για λιγότερο ρυπογόνες πρακτικές, ιδίως για τη μείωση των εκπομπών αμμωνίας και νιτρικών αλάτων. Τα **εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας** αποτελούν εργαλείο για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και την αξιοποίηση των οφελών της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, που μπορεί να περιλαμβάνουν την αποτροπή και τη μείωση της ρύπανσης, ιδίως εκείνων που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Σε συμφωνία με τον κανονισμό για τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η Επιτροπή θα αξιολογήσει τα σχέδια, μεταξύ άλλων σε σχέση με τους στόχους της διττής ψηφιακής και πράσινης μετάβασης. Η χρηματοδότηση στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη του στόχου μηδενικής ρύπανσης, μέσω επενδύσεων στην ενεργειακή αποδοτικότητα, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την επεξεργασία των λυμάτων, τη διαχείριση των αποβλήτων, τα μέτρα για την ποιότητα του αέρα, τις βιώσιμες αστικές μεταφορές και τις πράσινες υποδομές, μεταξύ άλλων. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα υποστηριχθούν δράσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η Επιτροπή είναι επίσης έτοιμη να στηρίξει τα κράτη μέλη μέσω του **μέσου τεχνικής υποστήριξης** για την παροχή τεχνικής υποστήριξης σε μεταρρυθμίσεις που σχετίζονται με τη ρύπανση στα κράτη μέλη, οι οποίες μπορούν να χρηματοδοτηθούν με εθνικά μέσα ή κονδύλια της ΕΕ. Η Επιτροπή αναπτύσσει επίσης ένα

[84] Οι δράσεις θα συνδυαστούν με τις δράσεις λογιστικής απεικόνισης του φυσικού κεφαλαίου που εξαγγέλθηκαν στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.

[85] Αξιοποιώντας ιδίως τις επιτυχημένες εμπειρίες στο πλαίσιο της Επενδυτικής Πλατφόρμας Γειτονίας, του πλαισίου επενδύσεων για τα Δυτικά Βαλκάνια, του Mediterranean Hotspot Investment Programme, της περιβαλλοντικής εταιρικής σχέσης στο πλαίσιο της Βόρειας Διάστασης ή της πρωτοβουλίας «Καθαροί Ωκεανοί».

[86] COM(2020) 21, SWD(2020) 98.

μακρόπνοο όραμα για τις αγροτικές περιοχές, το οποίο φιλοδοξεί να συμβάλει και αυτό στη μείωση των εκπομπών, με συγκεκριμένες δράσεις.

Μία από τις προτεραιότητες του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη» θα είναι να στηρίξει **στοχευμένη έρευνα και καινοτομία που συνδέονται με τη φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση**. Μερικές μείζονες στρατηγικές πρωτοβουλίες είναι οι αποστολές[87] και οι συμπράξεις[88], όπως π.χ. οι προταθείσες αποστολές για «υγιείς ωκεανούς, θάλασσες και παράκτια και εσωτερικά ύδατα»[89] και για την «υγεία του εδάφους και τα τρόφιμα»[90] και η αποστολή για «κλιματικά ουδέτερες και έξυπνες πόλεις», και οι συμπράξεις για τους κινδύνους από τα χημικά προϊόντα (PARC), για τον μετασχηματισμό της ευρωπαϊκής μεταποιητικής βιομηχανίας (Processes4Planet), για την εξασφάλιση ύδρευσης για ολόκληρο τον πλανήτη (Water4All), για πλωτές μεταφορές με μηδενικές εκπομπές (ZEWT) και για οδικές μεταφορές με μηδενικές εκπομπές (2ZERO). Επιπλέον, το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» θα συνεχίσει να στηρίζει την έρευνα πάνω στους νεοεμφανιζόμενους ανησυχητικούς ρύπους και τύπους ρύπανσης, όπως η **φωτορύπανση** και οι επιπτώσεις της στη βιοποικιλότητα, ή η ρύπανση με **νανοσωματίδια**.

Ολοένα πιο σημαντικό δυναμικό καινοτομίας εμφανίζουν οι **ψηφιακές λύσεις για τη μείωση της ρύπανσης**, οι οποίες συχνά συνεισφέρουν και σε άλλους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας[91]. Οι λύσεις αυτές μπορούν να επιταχύνουν τη μετάβαση προς μηδενική ρύπανση, αλλά απαιτούν έγκαιρες αποφάσεις προκειμένου να αξιοποιηθούν κατά τον καλύτερο τρόπο οι σχετικές ευκαιρίες ενώ παράλληλα μετριάζονται οι κίνδυνοι. Για παράδειγμα, η ανάπτυξη στοχευμένων **ψηφιακών εργαλείων που θα βοηθήσουν τους γεωργούς να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα** μέσω μιας εύληπτης παρουσίασης των απαιτήσεων της ενωσιακής νομοθεσίας θα μπορούσε να μειώσει σημαντικά τις ρυπογόνες επιπτώσεις ορισμένων από τις δραστηριότητές τους. Γενικότερα, για να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα δεδομένων από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα και για να βοηθηθούν οι επιχειρήσεις, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ερευνητές και οι πολίτες να κατανοήσουν και να αντιληφθούν καλύτερα τη ρύπανση, **δεδομένα σημαντικά για τη φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση**[92] θα ανταλλάσσονται ανοικτά μέσω του χώρου δεδομένων της Πράσινης Συμφωνίας[93]. Το **πρόγραμμα γεωσκόπησης Copernicus** θα αποτελέσει σημαντικό στοιχείο για την **ενωσιακή πρωτοβουλία «Προορισμός η Γη»**, προσφέροντας μεγάλο όγκο δεδομένων και πληροφοριών γεωσκόπησης και παρακολούθησης. Η Επιτροπή ανακοίνωσε επίσης την πρωτοβουλία **GreenData4All**[94] για τον εκσυγχρονισμό, την ενεργητική διάδοση και την ανταλλαγή δημόσιων και ιδιωτικών δεδομένων προς υποστήριξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας, πρωτοβουλία που στηρίζεται την πρόοδο που έχει σημειωθεί μέσω της οδηγίας INSPIRE[95] και συμπεριλαμβάνει την οδηγία για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες[96]. Επιπλέον, μέσω έξυπνων πόλεων και κοινοτήτων στο πλαίσιο του προγράμματος «Ψηφιακή Ευρώπη», για παράδειγμα, η Επιτροπή θα επενδύσει στην πιλοτική εφαρμογή και την ανάπτυξη ψηφιακών λύσεων μηδενικής

[87] https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/missions-horizon-europe_en
[88] https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/european-partnerships-horizon-europe_en
[89] Παραδείγματος χάρη, αυτή η αποστολή για τους ωκεανούς θα ασχοληθεί με τα πλαστικά απορρίμματα, τα μικροπλαστικά, τα χημικά προϊόντα, τις θρεπτικές ουσίες και τον υποθαλάσσιο θόρυβο.
[90] Παραδείγματος χάρη, αυτή η αποστολή θα ασχοληθεί με τη ρύπανση του εδάφους σε αγροτικές και αστικές περιοχές και την αποκατάσταση μολυσμένων τόπων και θα προωθήσει την ευρεία υιοθέτηση πρακτικών για τη μείωση των φυτοφαρμάκων και των θρεπτικών ουσιών.
[91] SWD(2021) 141, επισημαίνεται ότι, για παράδειγμα, οι υπηρεσίες Copernicus παρέχουν ήδη δεδομένα και πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα του αέρα, τα γλυκά ύδατα, τις θάλασσες και τα εδάφη.
[92] Αξιοποιώντας ήδη υφιστάμενες πλατφόρμες και πρωτοβουλίες, όπως το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Παρατηρήσεων και Δεδομένων της Θάλασσας (EMODnet), η Πλατφόρμα Πληροφοριών για την Παρακολούθηση των Χημικών Προϊόντων (IPCheM), και το In Situ Dashboard και η Υπηρεσία Θαλάσσιας Επιτήρησης του Copernicus.
[93] COM(2020) 66
[94] Όπως ορίζεται στην ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα, βλ. διαδικτυακή πύλη «Πείτε τη γνώμη σας».
[95] Οδηγία 2007/2/ΕΚ.
[96] Οδηγία 2003/4/ΕΚ.

ρύπανσης, καθώς και στην ανάπτυξη **τοπικών ψηφιακών διδύμων** —εικονικών μοντέλων πόλεων— που θα βοηθήσουν τις πόλεις να αντιμετωπίσουν σύνθετες περιβαλλοντικές και σχεδιαστικές προκλήσεις[97].

Συμπληρωματικά στις προσπάθειες που καταβάλλονται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού συμφώνου για το κλίμα[98], η Επιτροπή θα προσφέρει στους πολίτες νέες δυνατότητες να μάθουν για τη ρύπανση και να αναλάβουν δράση. Θα καταρτιστεί ειδικό ενημερωτικό υλικό και εφαρμογές, αρχής γενομένης από την **εφαρμογή για τον δείκτη ποιότητας του αέρα**[99], τα οποία θα διευκολύνουν την πρόσβαση σε συγκρίσιμα διαθέσιμα δεδομένα σε επίπεδο ΕΕ σε πραγματικό χρόνο, και το **εργαλείο υπολογισμού αποτυπώματος καταναλωτή**[100], το οποίο θα επιτρέπει στους πολίτες να υπολογίζουν το δικό τους αποτύπωμα κατανάλωσης. Στις ειδικές επικοινωνιακές δραστηριότητες «μηδενικής ρύπανσης» με οργανισμούς-εταίρους θα περιλαμβάνονται εκπαιδευτικά πακέτα και προώθηση ειδικών δραστηριοτήτων μηδενικής ρύπανσης για το ευρύ κοινό, τους σπουδαστές και τις ευάλωτες ομάδες.

Είναι σαφές ότι ο μετασχηματισμός μηδενικής ρύπανσης δεν χρειάζεται μόνο χρηματοδότηση και τεχνολογίες, αλλά και ειδικευμένο προσωπικό για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση και των δύο. Αυτό δεν ισχύει μόνο για τις ψηφιακές δεξιότητες. Η Επιτροπή θα εφαρμόσει το **θεματολόγιο δεξιοτήτων**[101], μεταξύ άλλων υποστηρίζοντας την ανάπτυξη ενός **συνόλου βασικών πράσινων δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας**, με σκοπό την καθοδήγηση της κατάρτισης σε ολόκληρη την οικονομία ώστε να δημιουργηθεί μια γενιά επαγγελματιών και οικολογικών οικονομικών φορέων ευαισθητοποιημένων ως προς το κλίμα, το περιβάλλον και την υγεία. Επιπλέον, η Επιτροπή θα εξασφαλίσει την ευρεία υιοθέτηση προσαρμοσμένων **ενωσιακών ενοτήτων κατάρτισης για τους εργαζομένους στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης και άλλων κοινωνικών υπηρεσιών** ώστε να βελτιωθεί η ικανότητά τους να αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικούς κινδύνους, ενώ παράλληλα διασφαλίζεται η ευρεία υιοθέτηση τακτικά επικαιροποιούμενων βέλτιστων πρακτικών σε ενωσιακό επίπεδο για την επίτευξη απτής προόδου όσον αφορά τον εντοπισμό και τη μείωση της έκθεσης ευάλωτων ομάδων σε περιβαλλοντικούς κινδύνους.

Για να διασφαλιστεί ότι η πράσινη μετάβαση και η βιωσιμότητα θα αποτελέσουν μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος, στα τέλη του 2021 η Επιτροπή θα προτείνει σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την **εκπαίδευση πάνω στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα** και ένα **ευρωπαϊκό πλαίσιο ικανοτήτων για την κλιματική αλλαγή και τη βιώσιμη ανάπτυξη**. Η **συμμαχία «Εκπαίδευση για το κλίμα»**, που ιδρύθηκε τον Δεκέμβριο του 2020, θα στηρίξει καινοτόμες λύσεις με εκπαιδευτικούς και σπουδαστές, μεταξύ άλλων για την ανάπτυξη πράσινων δεξιοτήτων. Το **πρόγραμμα Erasmus+** θα ενισχύσει την πράσινη διάσταση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και θα αυξήσει επίσης τις ευκαιρίες κινητικότητας σε πράσινους μελλοντοστραφείς τομείς σπουδών όπως η πολεοδομία, η βιωσιμότητα και καινοτομία, και οι θετικές επιστήμες, η τεχνολογία, η μηχανική και τα μαθηματικά.

Οι δήμοι και οι περιφέρειες βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της εφαρμογής των νόμων, των πολιτικών και των προγραμμάτων που σχετίζονται με τη ρύπανση. Πολλές πόλεις αναλαμβάνουν ήδη αυξημένη δράση, με πρωτοπόρους να συμμετέχουν στα δίκτυα της

[97] Βλ. SWD(2021) 141.

[98] COM(2020) 788, π.χ. «στο πλαίσιο διαδικτυακών, διαδραστικών διαλόγων με τους πολίτες θα καλούνται οι συμμετέχοντες να συνεισφέρουν αναφορικά με το τι σημαίνει μια Ευρώπη μηδενικών εκπομπών και μηδενικής ρύπανσης για την κοινότητα και για την καθημερινή ζωή τους».

[99] με χρήση «επικαιροποιημένων» δεδομένων για την ποιότητα του αέρα που θα υποβάλλονται επίσημα, τα οποία θα συμπληρώνονται, κατά περίπτωση, από μοντελοποιημένα δεδομένα για την ποιότητα του αέρα από την υπηρεσία παρακολούθησης της ατμόσφαιρας του Copernicus (CAMS).

[100] Το εργαλείο προβλέπεται να είναι διαθέσιμο το δεύτερο τρίμηνο του 2021, στη διεύθυνση https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumerFootprint.html

[101] COM(2020) 274

Πράσινης Πρωτεύουσας της Ευρώπης και του **Ευρωπαϊκού Πράσινου Φύλλου**. Ωστόσο, πολλές πόλεις εξακολουθούν να δυσκολεύονται να καταπολεμήσουν τη ρύπανση. Για παράδειγμα, η ποιότητα του αέρα εξακολουθεί να παραβαίνει τα ενωσιακά πρότυπα σε περισσότερες από 100 πόλεις της ΕΕ. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να ενθαρρύνει, να κινητοποιεί και να συνεργάζεται με τους δήμους, στο πλαίσιο του πρόσφατου **συμφώνου οικολογικών πόλεων**, με στόχο κυρίως να εξασφαλιστεί η δέσμευσή τους να εντατικοποιηθεί η τοπική δράση στους τομείς του αέρα, του θορύβου, των υδάτων, της φύσης και της βιοποικιλότητας, της κυκλικής οικονομίας και των αποβλήτων[102]. Μέσω μιας διατομεακής προσέγγισης με γνώμονα τη ζήτηση, ευθυγραμμισμένη με τη φιλοδοξία για μηδενική ρύπανση, η προταθείσα **αποστολή για τις πόλεις**, του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», θα στηρίξει 100 πόλεις στη μετάβασή τους προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2030, ώστε να εμπνευστούν άλλες ευρωπαϊκές πόλεις να καταστούν κλιματικά ουδέτερες έως το 2050 και να συνεισφέρουν ουσιαστικά στη μείωση της αστικής ρύπανσης.

Εμβληματική δράση 6: Ανάδειξη λύσεων μηδενικής ρύπανσης για κτίρια

Από το 2022 και μετά, στο πλαίσιο της στρατηγικής για το κύμα ανακαινίσεων και της πρωτοβουλίας για το νέο ευρωπαϊκό Bauhaus, η Επιτροπή θα αναδείξει **τρόπους με τους οποίους τα οικοδομικά έργα και η χρήση τοπικών ψηφιακών διδύμων μπορούν επίσης να συνεισφέρουν στην επίτευξη στόχων μηδενικής ρύπανσης** με την εφαρμογή των αρχών «όμορφο, βιώσιμο, για όλες και για όλους». Τα αποτελέσματα αυτά θα συνεισφέρουν επίσης στην εφαρμογή της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση, με βελτιωμένη στέγαση και λιγότερη ρύπανση από, μέσα και γύρω από τα κτίρια, καθώς και εξοικονόμηση χρημάτων.

Εμβληματική δράση 7: Ζωντανά εργαστήρια για πράσινες ψηφιακές λύσεις και έξυπνη μηδενική ρύπανση

Το 2021 η Επιτροπή, από κοινού με εταίρους, θα εγκαινιάσει «ζωντανά εργαστήρια»[103] για πράσινες ψηφιακές λύσεις και έξυπνη μηδενική ρύπανση, προκειμένου να συνεργαστεί με περιφερειακές και τοπικές αρχές (για παράδειγμα μέσω της κοινότητας Living-in.eu) και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς και να συμβάλει στην **ανάπτυξη τοπικών δράσεων για τον πράσινο και ψηφιακό μετασχηματισμό[104]**, οι οποίες θα συμβάλουν στον ευρωπαϊκό ψηφιακό πράσινο συνασπισμό[105] και στο ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα. Έως το 2023, τα μέλη των ζωντανών εργαστηρίων θα καταρτίσουν συστάσεις σχετικά με τη φιλική προς το κλίμα και το περιβάλλον χρήση ψηφιακών λύσεων για την επιτάχυνση των προσπαθειών επίτευξης μηδενικής ρύπανσης, με ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή των πολιτών.

3.3. Προώθηση παγκόσμιας αλλαγής για μηδενική ρύπανση

Η ρύπανση δεν σταματά στα σύνορα. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα προωθήσει τη φιλοδοξία μηδενικής ρύπανσης για ένα περιβάλλον απαλλαγμένο από τοξικές ουσίες με τις εξωτερικές της ενέργειες, συμπεριλαμβανομένης της διπλωματίας και των επενδύσεων της Πράσινης Συμφωνίας,

[102] https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en

[103] Με αξιοποίηση των εμπειριών σε επίπεδο ΕΕ (π.χ. Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ζωντανών Εργαστηρίων) ή κρατών μελών (π.χ. το γερμανικό θεματολόγιο ψηφιακής πολιτικής για το περιβάλλον)· στόχος των ζωντανών εργαστηρίων είναι η ενσωμάτωση διαδικασιών έρευνας και καινοτομίας σε πραγματικές κοινότητες και συνθήκες. Θα λειτουργούν ως ενδιάμεσοι μεταξύ πολιτών, ερευνητικών φορέων, εταιρειών, πόλεων και περιφερειών για την από κοινού δημιουργία αξίας, την ταχεία δημιουργία πρωτοτύπων ή την επικύρωση καινοτομιών και επιχειρήσεων με προοπτική κλιμάκωσης.

[104] Βλ. συμπεράσματα του Συμβουλίου Περιβάλλοντος 2020: Ψηφιοποίηση προς όφελος του περιβάλλοντος.

[105] https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/companies-take-action-support-green-and-digital-transformation-eu

προσφέροντας εμπειρογνωμοσύνη και οικονομικούς πόρους για την κλιμάκωση των διεθνών συμπράξεων και δράσεων εντός τρίτων χωρών και μεταξύ αυτών και της ΕΕ.

Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες πολιτικές και περιφερειακές στρατηγικές[106], η ΕΕ θα συνεργαστεί στενά με τους **εταίρους της διεύρυνσης και τους πλησιέστερους γείτονές μας** στον Νότο και την Ανατολή, καθώς και με τους εταίρους του Ηνωμένου Βασιλείου και της ΕΖΕΣ, σχετικά με τις προκλήσεις της ρύπανσης, μεταξύ άλλων για την επικύρωση και την αποτελεσματική εφαρμογή των σχετικών πολυμερών συμφωνιών για τη ρύπανση. Η συνεργασία με τις σκανδιναβικές χώρες εκτός ΕΕ, τις ΗΠΑ, τον Καναδά και τη Ρωσία, συμπεριλαμβανομένης της συνεχιζόμενης συνεργασίας σε σχετικά διεθνή φόρουμ, θα είναι επίσης σημαντική για την καλύτερη προστασία του ευάλωτου περιβάλλοντος της περιοχής της Αρκτικής από βλάβες λόγω της ρύπανσης. Ειδικότερα, η ΕΕ θα προωθήσει τη **διεθνή συνεργασία για τις πολιτικές σχετικά με την αιθάλη**[107], με στόχο τη μείωση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα.

Η ΕΕ θα συνεργαστεί επίσης με **σημαντικούς διεθνείς εταίρους**, ιδίως μεταξύ των χωρών της G20 και του τεράστιου δικτύου διμερών εμπορικών συμφωνιών της, για την προώθηση ενός παγκόσμιου θεματολογίου μηδενικής ρύπανσης με έμφαση στην υγεία και την αποτροπή της ρύπανσης, και θα επιδιώξει τη δημιουργία εμπορικών ευκαιριών για πράσινες τεχνολογίες, αγαθά, υπηρεσίες και επενδύσεις. Θα προωθήσει επίσης τη φιλοδοξία μηδενικής ρύπανσης μέσω αναπτυξιακών και επενδυτικών πολιτικών, θα αξιολογήσει τις επιπτώσεις που σχετίζονται με τη ρύπανση σε πρωτοβουλίες εμπορικής πολιτικής και συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και θα ενισχύσει την εφαρμογή και την επιβολή των κεφαλαίων για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Σε **πολυμερές επίπεδο**, η ΕΕ:

- θα συνεχίζει να στηρίζει διεθνείς δράσεις υπέρ της μηδενικής ρύπανσης και της εφαρμογής της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»[108], σύμφωνα με τους ΣΒΑ και σε συνέχεια των ψηφισμάτων της Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον[109], και ιδίως το σχέδιο εφαρμογής «Towards a pollution-free planet» (Για έναν πλανήτη χωρίς ρύπανση)[110] και τη «Mission Innovation» (Αποστολή Καινοτομία)[111].
- θα συνεχίσει να ηγείται των εργασιών για ένα φιλόδοξο διεθνές πλαίσιο για την ορθή διαχείριση των χημικών προϊόντων και των αποβλήτων μετά το 2020·
- θα ενισχύσει δράσεις στο πλαίσιο των συμβάσεων της Βασιλείας, του Ρότερνταμ, της Στοκχόλμης και της Μιναμάτα σχετικά με τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, τα επικίνδυνα χημικά προϊόντα, τους έμμονους οργανικούς ρύπους και τον υδράργυρο·
- θα προωθήσει μια παγκόσμια συμφωνία για τις πλαστικές ύλες[112].

Η ΕΕ θα επιδιώξει επίσης να διασφαλίσει την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρύπανσης στο πλαίσιο ενός φιλόδοξου **παγκόσμιου πλαισίου για τη βιοποικιλότητα μετά το 2020** κατά τη 15η διάσκεψη των μερών της Σύμβασης για τη βιολογική ποικιλότητα.

Η Επιτροπή θα ενθαρρύνει τις χώρες εταίρους να βελτιώσουν τα πολιτικά και κανονιστικά τους πλαίσια και να θεσπίσουν τα **κατάλληλα κίνητρα για τη μείωση της ρύπανσης,** ιδίως μέσω

---

[106] Βλ. COM(2020) 641, SWD(2020) 223, JOIN(2020) 7, JOIN(2021) 2.

[107] Η αιθάλη (καπνιά) είναι μικροσκοπικά σωματίδια που σχηματίζονται από την ατελή καύση ορυκτών, αναμεμειγμένων και συνθετικών καυσίμων ή βιομάζας.

[108] COM(2020) 313.

[109] Ψηφίσματα, παραδείγματος χάρη, σχετικά με τη ρύπανση του αέρα, των υδάτων και του εδάφους, τα χημικά προϊόντα και τα απόβλητα, τα θαλάσσια απορρίμματα, τα πλαστικά μίας χρήσης

[110] https://www.unenvironment.org/ietc/resources/publication/towards-pollution-free-planet

[111] http://mission-innovation.net/

[112] πρβλ. COM(2020) 98.

της χρήσης πράσινων προϋπολογισμών και περιβαλλοντικών φόρων[113]. Επιπλέον, η επικείμενη πρωτοβουλία για τη βιώσιμη εταιρική διακυβέρνηση θα εισαγάγει **καθήκοντα δέουσας επιμέλειας** σε όλες τις αλυσίδες οικονομικής αξίας, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις που σχετίζονται με επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Η Επιτροπή θα εντείνει την ενσωμάτωση της φιλοδοξίας για μηδενική ρύπανση στα προγράμματα εξωτερικής δράσης της ΕΕ για τη στήριξη της μετάβασης σε χαμηλές εκπομπές και σε κυκλικές οικονομίες, της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, της καθαρής ενέργειας και των καθαρών μαγειρικών λύσεων, της ύδρευσης και της αποχέτευσης, της δράσης για το κλίμα και το περιβάλλον, της υγείας, της βιώσιμης κινητικότητας και της γεωργίας. Η Επιτροπή θα ενισχύσει επίσης τη συνεργασία της με διεθνείς εταίρους για να προστατέψει την ασφάλεια των προϊόντων που εξάγονται στις φυσικές και τις διαδικτυακές αγορές της ΕΕ για τους καταναλωτές.

Η Επιτροπή θα διερευνήσει τρόπους για να συμπεριλάβει ένα **ισχυρότερο θεματολόγιο για την υγεία και τη ρύπανση σε διεθνές επίπεδο**, μεταξύ άλλων δίνοντας μεγαλύτερη προσοχή στους περιβαλλοντικούς παράγοντες των μη μεταδοτικών νόσων, στα προγράμματα για την υγεία που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ. Επιπλέον, η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τους οργανισμούς της διευρυμένης Τριμερούς (WHO, FAO, OIE, UNEP) για μια ανανεωμένη, παγκόσμια και αποτελεσματική συναίνεση στο πλαίσιο της προσέγγισης «Μία υγεία» σχετικά με την περιβαλλοντική ρύπανση.

Η Επιτροπή θα υποστηρίξει την **παγκόσμια δράση για την εξαγωγή οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής (ΟΤΚΖ)** και μεταχειρισμένων οχημάτων και θα ενθαρρύνει τη θέσπιση αυστηρότερων κανόνων για τις εισαγωγές των πλέον ρυπογόνων μεταχειρισμένων οχημάτων, ιδίως στην Αφρική. Σε συμφωνία με τις διεθνείς δεσμεύσεις της ΕΕ, θα προτείνει επίσης νέους κανόνες για τις εξαγωγές των ΟΤΚΖ, με κυριότερους στόχους την καλύτερη διάκριση των μεταχειρισμένων αυτοκινήτων από τα ΟΤΚΖ, και θα διερευνήσει το ενδεχόμενο διασύνδεσης των εξαγωγών μεταχειρισμένων οχημάτων με τη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της ΕΕ, π.χ. όσον αφορά τον τεχνικό έλεγχο και τις εκπομπές.

Τα απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ) και τα απόβλητα μπαταριών είναι δύο από τις ταχύτερα αυξανόμενες ροές αποβλήτων, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η Επιτροπή θα υποστηρίξει πρωτοβουλίες, ιδίως μέσω της Σύμβασης της Βασιλείας, για την καλύτερη παρακολούθηση του διεθνούς εμπορίου αυτών των ροών αποβλήτων και τη βελτίωση της διαχείρισής τους. Η αυξημένη χρήση αυτοκινήτων, ηλιακής ενέργειας και τεχνολογίας ΤΠΕ έχει επεκτείνει σε τεράστιο βαθμό κυρίως τη χρήση **μπαταριών μολύβδου–οξέος** στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ανακύκλωση αυτών, που συχνά γίνεται άτυπα, εκθέτει τους ανθρώπους σε επιβλαβή ρύπανση από μόλυβδο, η οποία έχει σημαντικό αντίκτυπο στην υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών. Η Επιτροπή θα διερευνήσει τη δυνατότητα δρομολόγησης μιας **παγκόσμιας πρωτοβουλίας** με διεθνείς εταίρους για τον τερματισμό της άτυπης ανακύκλωσης χρησιμοποιημένων μπαταριών μολύβδου–οξέος.

[113] Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, η αύξηση των εσόδων μέσω φορολόγησης της ρύπανσης μπορεί να μειώσει την εξάρτηση του κράτους από χρηματοδοτική βοήθεια και από χρηματοδότηση χρέους και να συμβάλει στην κινητοποίηση εγχώριων πόρων για δημόσιες υπηρεσίες. Καθώς οι περιβαλλοντικοί φόροι είναι δυσκολότερο να αποφευχθούν, σε σχέση π.χ. με τους εταιρικούς φόρους ή τον φόρο εισοδήματος, μπορούν επίσης να ενισχύσουν την κρατική λογοδοσία, να βελτιώσουν το φορολογικό φρόνημα και να ενισχύσουν τη δημοσιονομική διακυβέρνηση — βλ.
https://www.oecd.org/environment/tools-evaluation/environmentaltaxation.htm

Εμβληματική δράση 8: Ελαχιστοποίηση του εξωτερικού αποτυπώματος ρύπανσης της ΕΕ

Αρχής γενομένης από το 2021, η Επιτροπή θα προωθήσει σε όλα τα σχετικά διεθνή φόρουμ τον στόχο της μηδενικής ρύπανσης σε παγκόσμιο επίπεδο και θα συνεργαστεί με τα κράτη μέλη της ΕΕ και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη για τη σημαντική μείωση του εξωτερικού αποτυπώματος ρύπανσης της ΕΕ, προτείνοντας ιδίως, σύμφωνα με τις διεθνείς δεσμεύσεις της ΕΕ, τον **περιορισμό των εξαγωγών ορισμένων προϊόντων που δεν επιτρέπονται πλέον στην αγορά της ΕΕ, και αποβλήτων** που έχουν επιβλαβείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις, σε τρίτες χώρες. Αυτό θα οδηγήσει τελικά σε περιορισμό του παγκόσμιου αποτυπώματος ρύπανσης της ΕΕ και θα ωφελήσει την υγεία και το περιβάλλον των πολιτών σε τρίτες χώρες.

3.4. Παρακολούθηση προόδου, πρόβλεψη μελλοντικών τάσεων και ενσωμάτωση της επιδίωξης μηδενικής ρύπανσης

Για να ενσωματωθεί η παρακολούθηση των διάφορων ειδών ρύπανσης και να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις τους στην υγεία, το περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τους αρμόδιους οργανισμούς της ΕΕ[114], θα αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο **πλαίσιο παρακολούθησης και προοπτικών μηδενικής ρύπανσης**[115] στο πλαίσιο της ευρύτερης παρακολούθησης του 8ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (ΠΔΠ). Τα αποτελέσματα σχετικών καινοτόμων ερευνών, π.χ. σχετικά με τη βιοπαρακολούθηση του ανθρώπου[116], το εκθεσίωμα[117], την υγεία του εδάφους[118] ή τους επικονιαστές[119], θα πρέπει να ληφθούν καλύτερα υπόψη προκειμένου να επιτευχθεί μακροπρόθεσμη συλλογή δεδομένων και συνεισφορά στις προσπάθειες προσδιορισμού των μελλοντικών προοπτικών. Για να συμπληρώσει το πλαίσιο παρακολούθησης και προοπτικών μηδενικής ρύπανσης με έμφαση στις επιπτώσεις στην υγεία, ο ΕΕΑ θα αναπτύξει έναν «**ευρωπαϊκό άτλαντα για το περιβάλλον και την υγεία**» ο οποίος θα μπορεί επίσης να τροφοδοτήσει στη συνέχεια το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Κλίματος και Υγείας[120].

Το πλαίσιο παρακολούθησης και προοπτικών μηδενικής ρύπανσης

Η **ολοκληρωμένη παρακολούθηση της ρύπανσης** θα στηρίξει ουσιαστικά τη βελτίωση της διακυβέρνησης με στόχο τη μηδενική ρύπανση, παρέχοντας νέα στοιχεία σχετικά με τα συνολικά επίπεδα και τις επιπτώσεις της ρύπανσης και παρακολουθώντας κατά πόσον η εφαρμογή της πολιτικής ακολουθεί τον σωστό δρόμο για την επίτευξη των συμφωνημένων στόχων σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο των τακτικών επισκοπήσεων της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής και της παρακολούθησης του 8ου ΠΔΠ. Οι **προοπτικές μηδενικής ρύπανσης** θα αναλύουν τις συνέργειες και τους συμβιβασμούς μεταξύ των διάφορων πολιτικών της ΕΕ και θα συμβάλλουν στη μετατροπή των «έγκαιρων προειδοποιήσεων» σε συστάσεις σχετικά με τους ρύπους που προκαλούν αυξανόμενη ανησυχία με βάση τα πιο πρόσφατα ερευνητικά ευρήματα (π.χ. τα υπέρλεπτα σωματίδια ή η φωτορύπανση). Η πρώτη έκθεση για την παρακολούθηση και τις προοπτικές μηδενικής ρύπανσης έχει προγραμματιστεί για το 2022.

[114] Συγκεκριμένα τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΕΑ), τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων (ECHA), την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA) και τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA).
[115] SWD(2021) 140.
[116] https://www.hbm4eu.eu/
[117] https://www.humanexposome.eu/
[118] Έρευνα σχετικά με τη χρήση του εδάφους και την εδαφοκάλυψη.
[119] Κυψέλη πληροφοριών της ΕΕ για τους επικονιαστές στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της ΕΕ για τους επικονιαστές, COM(2018) 395.
[120] https://climate-adapt.eea.europa.eu/observatory

Με βάση την παρακολούθηση και τις προοπτικές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την Επιτροπή των Περιφερειών, θα δημιουργήσει μια **νέα πλατφόρμα εμπλεκόμενων φορέων για τη μηδενική ρύπανση**, η οποία θα φέρει σε επαφή φορείς και εμπειρογνώμονες από διάφορους τομείς πολιτικής (π.χ. υγεία, γεωργία, έρευνα και καινοτομία, μεταφορές, ψηφιοποίηση και περιβάλλον) με σκοπό την αποτελεσματική ενσωμάτωση του θεματολογίου μηδενικής ρύπανσης, τη συνευθύνη, τη στήριξη της συνεργασίας και την προώθηση ολοκληρωμένων λύσεων και δράσεων που μεγιστοποιούν τις συνέργειες με τις προσπάθειες για απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και για ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19.

Θα αναπτύξει και θα ανταλλάξει ορθές πρακτικές σε διατομεακά ζητήματα, όπως η χρηματοδότηση καινοτομιών και θέσεων εργασίας μηδενικής ρύπανσης, η τόνωση της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης, και η δημιουργία θεματικών κόμβων —έναν κόμβο πράσινων ψηφιακών λύσεων, έναν κόμβο τεχνολογιών καθαρής ατμόσφαιρας και έναν κόμβο για τη ρύπανση του εδάφους. Η πλατφόρμα εμπλεκόμενων φορέων για τη μηδενική ρύπανση θα δημιουργήσει επίσης συνέργειες με άλλες σχετικές πρωτοβουλίες, όπως το ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα. Αυτός ο τακτικός και διαδραστικός διάλογος και η συνεργασία με κράτη μέλη, επιχειρήσεις, μη κυβερνητικές οργανώσεις, την ακαδημαϊκή κοινότητα και άλλους εμπλεκόμενους φορείς θα συμβάλει επίσης στην κατάρτιση της δεύτερης έκθεσης παρακολούθησης και προοπτικών μηδενικής ρύπανσης έως το 2024.

Εμβληματική δράση 9: Εδραίωση των κέντρων γνώσης της ΕΕ για μηδενική ρύπανση

Από το 2021 και μετά, η Επιτροπή θα εδραιώσει τους ρόλους του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος (ΕΕΑ)[121] και του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Επιτροπής (ΚΚΕρ)[122] ως **άριστων κέντρων γνώσεων** της ΕΕ για την παρακολούθηση και τις προοπτικές μηδενικής ρύπανσης, και θα φέρει σε επαφή σχετικούς παράγοντες στην πλατφόρμα εμπλεκόμενων φορέων για τη μηδενική ρύπανση με στόχο την ανταλλαγή των βέλτιστων διαθέσιμων δεδομένων και την **πληροφόρηση του κοινού, ιδίως μέσω της μελλοντικής υλοποίησης μιας εφαρμογής δείκτη ποιότητας του αέρα.**

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το παρόν σχέδιο δράσης παρουσιάζεται σε μια στιγμή κατά την οποία η ΕΕ έχει θέσει ως στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και έχει ενστερνιστεί με ανανεωμένη αποφασιστικότητα την ανάγκη μετάβασης σε ένα καθαρό και κυκλικό οικονομικό μοντέλο που θα βασίζεται σε αποκατεστημένα και υγιή φυσικά οικοσυστήματα, στην ανάσχεση κάθε περαιτέρω απώλειας βιοποικιλότητας και σε ένα περιβάλλον υγιές και απαλλαγμένο από τοξικές ουσίες για όλους τους πολίτες της. Το σχέδιο παρουσιάζει ένα όραμα ενός κόσμου απαλλαγμένου από τη ρύπανση και συνδυάζει όλες τις τρέχουσες και τις σχεδιαζόμενες προσπάθειες σε μια ολοκληρωμένη στρατηγική που θέτει την αποτροπή της ρύπανσης στην πρώτη γραμμή. Δεδομένου ότι πολλοί άξονες εργασίας βρίσκονται σε εξέλιξη ή μόλις τώρα αρχίζουν να παράγουν αποτελέσματα, έως το 2025 η Επιτροπή θα προχωρήσει σε απολογισμό του βαθμού υλοποίησης του σχεδίου δράσης με βάση τη δεύτερη έκθεση για την παρακολούθηση και τις προοπτικές μηδενικής ρύπανσης. Θα διαπιστώσει κατά πόσον απαιτείται περαιτέρω δράση για την αντιμετώπιση των αναδυόμενων ανησυχιών και θα επανεξετάσει τους στόχους, τις εμβληματικές πρωτοβουλίες και τις δράσεις που έχουν προσδιοριστεί μέχρι στιγμής, ούτως ώστε κατά την τρέχουσα δεκαετία η ΕΕ να τεθεί σε πορεία μηδενικής ρύπανσης ως βασική συνιστώσα των στόχων της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

[121] Σε στενή συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων (ECHA), τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για την Ασφάλεια στη Θάλασσα (EMSA), την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων (EFSA) και άλλους σχετικούς οργανισμούς.

[122] Σε στενή συνεργασία με άλλες υπηρεσίες της Επιτροπής, ιδίως τη Eurostat.